Cuntas Leithreasa 2025

Vóta 30

Talmhaíocht, Bia agus Muir

Réamhrá

Mar Oifigeach Cuntasaíochta do Vóta 30, ceanglaítear orm an cuntas leithreasa don Vóta a ullmhú gach bliain, agus an cuntas a chur faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena iniúchadh.

I gcomhréir leis an gceanglas seo, tá an cuntas atá faoi iamh ullmhaithe agam ar an méid a caitheadh sa bhliain dar chríoch an 31 Nollaig 2025 ar thuarastail agus ar chostais Oifig an Aire Talmhaíochta, Bia agus Mara, lena n-áirítear seirbhísí áirithe arna riar ag an Oifig sin, agus ar íocaíocht deontas agus fóirdheontas áirithe agus ar íocaíochtaí deontas áirithe faoi scéimeanna airgead-teoranta.

Cuirtear an toradh caiteachais i gcomparáid leis na suimeanna

- arna ndeonú ag Dáil Éireann faoin Acht Leithreasa 2025, lena n-áirítear an méid a d'fhéadfaí a úsáid mar leithreasaí-i-gcabhair don chaiteachas don bhliain, agus
- arna soláthar le haghaidh seirbhísí soláthair chaipitil in 2025 as leithreasaí neamhchaite 2024, faoi na socruithe um ghéilleadh iarchurtha a bunaíodh le halt 91 den Acht Airgeadais, 2004.

Tá barrachas €31.861 milliún faoi dhliteanas lena ghéilleadh don Státchiste.

Tá an ráiteas ar bheartais agus ar phrionsabail chuntasaíochta agus nótaí 1 go 7 mar chuid den chuntas.

Ráiteas faoi pholasaithe agus faoi phrionsabail chuntasaíochta

Cuireadh I bhfeidhm na beartais chuntasaíochta chaighdeánacha agus na prionsabail chuntasaíochta chaighdeánacha chun cuntais leithreasa a tháirgeadh, mar a leag an Roinn Caiteachais Phoiblí, Bonneagair, Athchóirithe Seirbhíse Poiblí agus Digitithe amach i gciorclán 25 de 2025, agus an cuntas á ullmhú. Áirítear leis sin cur i bhfeidhm roinnt Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir a tugadh i bhfeidhm le haghaidh tréimhsí cuntais a thosaíonn ón 1 Eanáir 2025.

Chun an t-aistriú ón gcuntas leithreasa chuig Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir a éascú, fuair an Roinn maolú páirteach maidir le Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir 17 Réadmhaoin, Gléasra agus Trealamh i ndáil leis an gcuntas leithreasa do 2025.

Tá réadmhaoin, fearas agus trealamh áirithe nach bhfuil aitheanta i gcomhréir le Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir 17:14. Tá na sócmhainní réadmhaoine sin liostaithe in Aguisín A den chuntas leithreasa.

Dímheas sócmhainní caipitil

Déantar dímheas réadmhaoine, fearais agus trealaimh agus amúchadh sócmhainní doláimhsithe a ríomh agus a mhuirearú i gcomhréir le Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir 17 agus Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir 31 faoi seach.

Seo a leanas na saolréanna úsáideacha agus na rátaí dímheasa/amúchta gaolmhara do phríomhaicmí sócmhainní caipitil.

Aicme sócmhainne	*Saolré fhóinteach*	*Ráta dímheasa/ amúchta*
Foirgnimh	50 bliain	2%
Trealamh TF/Saotharlainne	5 bliana	20%
Feithiclí agus ionad	10 mbliana	10%
Bogearraí faighte/forbartha	2-10 mbliana	10%-50%

Fardail

Áirítear ar fhardail ítimí tréidliachta ardtoirte arna luacháil ar mheánchostas ualaithe.

Ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais

Freagracht as an gcóras rialaithe airgeadais inmheánaigh

Mar Oifigeach Cuntasaíochta, admhaím an fhreagracht atá orm a chinntiú go ndéanann an Roinn córas éifeachtach rialaithe airgeadais inmheánaigh a chothabháil agus a oibriú.

Feidhmítear an fhreagracht seo i gcomhthéacs na n-acmhainní atá ar fáil dom agus mo chuid oibleagáidí eile mar Ard-Rúnaí. Chomh maith leis sin, ní féidir le haon chóras rialaithe airgeadais inmheánaigh ach dearbhú réasúnach seachas dearbhú iomlán a thabhairt go ndéantar sócmhainní a chosaint, idirbhearta a údarú agus a thaifeadadh i gceart, agus go ndéantar earráidí nó neamhrialtachtaí ábhartha a chosc nó go mbraithfí iad go tráthúil. Is próiseas leanúnach é an córas rialuithe airgeadais inmheánacha a chothabháil agus coimeádtar athbhreithniú leanúnach ar an gcóras agus ar a éifeachtúlacht.

Seirbhísí roinnte

Tá mo chuid freagrachtaí comhlíonta agam maidir le riachtanais an chomhaontaithe bainistíochta seirbhíse idir an Oifig seo agus an Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte maidir le seirbhísí comhroinnte AD agus párolla a sholáthar.

Táim ag brath ar litir dhearbhaithe ó Oifigeach Cuntasaíochta an Vóta don Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte go bhfeidhmítear na rialuithe cuí maidir le soláthar seirbhísí comhroinnte don Roinn seo.

Timpeallacht rialaithe airgeadais

Tá timpeallacht rialaithe ina bhfuil na heilimintí seo a leanas i bhfeidhm.

- Sannadh freagrachtaí airgeadais ar leibhéal na bainistíochta le cuntasacht chomhfhreagrach.
- Tá socruithe tuairiscithe curtha ar bun ag gach leibhéal inar sannadh freagracht as bainistíocht airgeadais.
- Tá nósanna imeachta foirmiúla curtha ar bun chun teipeanna suntasacha rialaithe a thuairisciú agus chun gníomh ceartaitheach iomchuí a chinntiú.
- Tá Coiste Iniúchóireachta ann chun comhairle a chur orm maidir le mo chuid freagrachtaí as an gcóras rialaithe airgeadais inmheánach a chomhlíonadh.
- rinneadh doiciméadú ar nósanna imeachta maidir le príomhphróisis ghnó.
- Tá córais i bhfeidhm chun na sócmhainní a chosaint.

Rialuithe riaracháin agus tuairisciú bainistíochta

Tá creat nósanna imeachta riaracháin agus tuairisciú bainistíochta rialta i bhfeidhm, lena n-áirítear leithscaradh dualgas agus córas tarmligin agus cuntasachta.

- Tá córas buiséadaithe cuí ann le buiséad bliantúil a choinníonn an bhainistíocht shinsearach faoi athbhreithniú.
- Déanann an lucht bainistíochta sinsearaigh athbhreithniú rialta ar thuarascálacha airgeadais tréimhsiúla agus bliantúla a léiríonn an fheidhmíocht airgeadais i gcomparáid le réamh-mheastacháin.
- Feidhmíonn córas bainistíochta riosca laistigh den Roinn.
- Tá córais ann atá dírithe ar shlándáil na gcóras TFC a áirithiú.
- Tá treoirlínte cuí maidir le rialú infheistíochta caipitil agus disciplíní foirmiúla bainistíochta tionscadail ann.

An Coiste Iniúchta agus Iniúchta Inmheánaigh

Tá feidhm iniúchta inmheánaigh ag an Roinn le pearsanra cuí-oilte, a fheidhmíonn de réir cairte scríofa atá faofa agam. Tá a cuid oibre bunaithe ar anailís ar na rioscaí airgeadais a bhfuil an Roinn nochta dóibh agus tá a pleananna iniúchóireachta inmheánacha bliantúla, arna gceadú agam, bunaithe ar an anailís seo. Is é is aidhm do na pleananna sin na príomhrialuithe a chlúdach ar bhonn rollach thar thréimhse réasúnta. Déanaim féin agus an Coiste Iniúchóireachta athbhreithniú tréimhsiúil ar an bhfeidhm iniúchóireachta inmheánaí agus tá sí faoi réir measúnú cáilíochta seachtrach tréimhsiúil. Chuir mé nósanna imeachta i bhfeidhm lena chinntiú go leantar le tuarascálacha na feidhme iniúchta inmheánaigh.

Úsáideann an Roinn réimse meicníochtaí chun athbhreithniú agus measúnú leanúnach a dhéanamh ar a córais bainistíochta agus rialaithe airgeadais. Áirítear orthu sin an Grúpa Athbhreithnithe Creidiúnaithe, an Coiste Iniúchóireachta agus an Córas Bainistíochta Riosca.

Déanann an Grúpa Athbhreithnithe um Chreidiúnú, a bhfuil mé i mo chathaoirleach air, athbhreithniú ar thorthaí iniúchóireachta an Aontais agus déanann sé faireachán ar an dul chun cinn maidir le haghaidh a thabhairt ar shaincheisteanna rialaithe sainaitheanta agus maidir leis na ceanglais chreidiúnaithe a leagtar síos le rialachán do ghníomhaireachtaí íocaíochta an Aontais a chomhlíonadh.

Tá an Roinn faoi réir iniúchta ag an bhfeidhm Iniúchóireachta Inmheánaí agus ag raon fairsing soláthraithe dearbhaithe seachtracha araon, lena n-áirítear an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste, Cúirt Iniúchóirí na hEorpa, Coimisiún an AE agus ag comhlacht deimhniúcháin neamhspleách – gnólacht cuntasaíochta gairmiúil – a dheimhníonn cuntais bhliantúla CERT agus CETFT. Sholáthair mé dearbhú bainistíochta don chomhlacht deimhniúcháin maidir le cuntais bhliantúla an Aontais, mar a cheanglaítear le Rialachán 2116/2021 ón gComhairle.

Soláthar

Áirithíonn an Roinn go ndírítear go cuí ar dhea-chleachtas soláthair agus gach conradh á ndámhachtain agus go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm lena chinntiú go gcomhlíontar na treoirlínte ábhartha go léir. B'ionann an caiteachas ar earraí agus ar sheirbhísí gairmiúla agus ar sheirbhísí conraithe eile agus €195 mhilliún in 2025.

Chuir an Roinn sonraí de 66 chonradh neamhiomaíocha de bhreis ar €25,000 sa tuairisceán bliantúil maidir le ciorclán 40/2002 ar fáil don Roinn Caiteachais Phoiblí, Bonneagair, Athchóiriúcháin Seirbhíse Poiblí agus Digitiúcháin.

Neamhchomhlíonadh rialacha soláthair

Chomhlíon an Roinn na treoirlínte cé is moite de 15 chonradh de bhreis ar €25,000 (gan CBL san áireamh) de €2.252 milliún san iomlán (gan CBL san áireamh) mar a leagtar amach thíos.

- Bronnadh naoi gconradh dar luach comhiomlán €1.004 milliún ar bhonn iomaíoch ar dtús ach ina dhiaidh sin sháraigh siad na tairseacha ábhartha don phróiseas iomaíoch sin.
- Bronnadh conradh amháin ar luach comhiomlán €84,000 ar bhonn iomaíoch ar dtús ach rinneadh é a chur siar/leanadh leis na híocaíochtaí ina dhiaidh sin tar éis an dáta éaga.
- Tháinig cúig chonradh dar luach comhiomlán €1.164 milliún chun cinn i gcás nár lorgaíodh formheas ex-ante roimh sholáthar neamhiomaíoch.

Áiríodh na conarthaí thuas sa tuairisceán bliantúil 40/2002 dá dtagraítear thuas.

Tá an Roinn tiomanta do leibhéal an tsoláthair neamhchomhlíontach a laghdú agus leanann sí de bheith ag díriú ar réimsí neamhchomhlíonta ar bhealach modheolaíoch pleanáilte. In 2025, chuir Lároifig an tSoláthair trí sheimineár gréasáin i láthair maidir le soláthar, mar atá

- an próiseas soláthair,
- bainistíocht ar conradh, agus
- an próiseas meastóireachta tairisceana.

Seolann Lároifig an tSoláthair tuarascálacha míosúla chuig na Rannóga chun sonraí faoi chonarthaí nua a dheimhniú, chun fógraí naoi mí agus cúig mhí a thabhairt maidir le conarthaí atá ag dul in éag, agus chun faisnéis úsáideach a chur ar fáil ar an ardán inmheánach EOLAS lena n-úsáid ag na Rannóga Soláthair. Moltar do rannáin dul i dteagmháil le Lároifig an tSoláthair go tráthúil maidir le cúrsaí a bhaineann le soláthar. Tá Lároifig an tSoláthair ar fáil chun athbhreithniú a dhéanamh ar dhoiciméid soláthair agus chun comhairle a chur ar fáil maidir leis na cleachtais is fearr a bhaineann le soláthar.

Creat riosca agus rialaithe

Leanadh de chóras bainistíochta riosca na Roinne a fhorbairt agus a fheabhsú le linn 2025.

- Oibríonn an Oifig Riosca, atá lonnaithe sa Rannán Airgeadais, go lánaimseartha chun bainistíocht riosca ghníomhach a chur chun cinn agus a fhorbairt ar fud na heagraíochta. Baintear é sin amach trí mheasúnú cáilíochta a dhéanamh ar na rioscaí ar an gclár riosca, trí thacaíocht a sholáthar do bhaill foirne aonair maidir le bainistiú riosca a chur chun feidhme, trí rannpháirtíocht le forbróirí an chórais eRisk chun an córas eRisk a fheabhsú agus trí Cheardlanna spriocdhírithe bainistíochta riosca a reáchtáil ar bhonn rannán ar rannán, chun dea-chleachtas a leabú i ndáil le bainistíocht riosca.
- Tagann an Coiste Riosca, atá faoi chathaoirleacht an Ard-Rúnaí Chúnta atá freagrach as rialachas agus a bhfuil ionadaíocht aige ar leibhéal Cheann an Rannáin ar fud na Roinne, le chéile ar bhonn ráithiúil agus soláthraíonn sé rialachas agus maoirseacht ar obair na hOifige Riosca.
- Tuairiscíonn an Coiste Riosca don Bhord Bainistíochta nuair a bhíonn grád 20 nó níos airde ag na rioscaí.
- Freastalaíonn an fhoireann Riosca ar Ghrúpa Líonraithe Bainistíochta Riosca na Státseirbhíse dhá uair sa bhliain.
- Rinne an Bord Bainistíochta polasaí riosca na Roinne a nuashonrú agus a fhormheas ar an 26 Iúil 2026.

- Cuireadh nósanna imeachta ráithiúla maidir le tuairisciú agus faireachán frithchalaoise chun feidhme agus coinnítear clár calaoise sa Rannán Airgeadais. Comhlánaítear na tuairisceáin ráithiúla calaoise trí Mhol Digiteach na Roinne ó Ráithe 1, 2024 i leith.
- Rinne an Bord Bainistíochta athbhreithniú ar bheartas calaoise na Roinne, ina gcuimsítear bearta frithchalaoise, agus rinne sé é a thabhairt cothrom le dáta agus a fhormheas i mí Dheireadh Fómhair 2025 agus táthar ag cur modúl oiliúna nua i bhfeidhm do gach ball foirne ó mhí Aibreáin 2026. Leanann an Oifig Riosca le comhlíonadh a chur chun cinn i measc na foirne go léir.

Faireachán agus athbhreithniú leanúnach

Bunaíodh nósanna imeachta foirmiúla chun faireachán a dhéanamh ar phróisis rialaithe, agus cuirtear easnaimh rialaithe in iúl dóibh siúd atá freagrach as gníomhaíocht cheartaitheach a dhéanamh agus don bhainistíocht agus don Bhord Bainistíochta, i gcás inarb ábhartha, ar bhealach tráthúil. Dearbhaím gur sainaithníodh príomhrioscaí agus rialuithe gaolmhara agus go bhfuil próisis curtha i bhfeidhm chun monatóireacht a dhéanamh ar oibriú na bpríomh-rialuithe sin agus aon easnaimh aitheanta a thuairisciú.

Slándáil TFC

Tá an Roinn tiomanta go láidir do shlándáil a córas TFC, le Rannán Slándála Faisnéise seanbhunaithe laistigh d'Fhaisnéis, Bainistíocht agus Teicneolaíocht a chlúdaíonn slándáil líonra, slándáil agus comhlíonadh faisnéise, agus cibearshlándáil. Mar fhreagra ar an méadú domhanda ar bhagairt ó bhogearraí mailíseacha agus haiceáil ríomhairí, tá foireann cibearshlándála a bhfuil taithí acu i bhfeidhm ag an Roinn. Oibríonn an fhoireann seo go réamhghníomhach chun a chinntiú go bhfuil na rialuithe agus na maoluithe teicniúla ábhartha i bhfeidhm ag an Roinn, le rochtain ar an Lárionad Náisiúnta Cibearshlándála agus ar shaineolaithe seachtracha más gá, agus tá siad ar thús cadhnaíochta maidir leis an bhfoireann a choinneáil ar an eolas faoi na rioscaí a bhaineann le Cibearshlándáil a bhaineann leis an bhfoireann atá ag obair go cianda.

Leanann an Roinn den staid slándála a neartú chun na hoibleagáidí slándála faoi Threoir NIS2 a chomhlíonadh, trí rannpháirtíocht leanúnach i Líonra Comhordúcháin agus Freagartha Cibearshlándála (CORE) Rialtas an Lárionaid Náisiúnta Cibearshlándála (NCSC) agus trí chloí le Caighdeáin Bhonnlíne Cibearshlándála na hEarnála Poiblí a d’fhoilsigh NCSC i mí na Samhna 2021, go háirithe trí fheabhas leanúnach a chur ar phróisis freagartha ar theagmhais agus trí phróisis ghnó chriticiúla a rianú ar fud rannáin uile na Roinne. Tá an Roinn réamhghníomhach freisin maidir le feasacht slándála faisnéise a chur chun cinn agus tá oiliúint éigeantach cibearshlándála curtha i bhfeidhm ar gach ball foirne.

Tá socruithe slándála TFC faoi réir athbhreithniú ag roinn iniúchóireachta TF an aonaid iniúchóireachta inmheánaí. Ina theannta sin, tá an Roinn faoi réir iniúchadh creidiúnaithe bliantúil ina ról mar ghníomhaireacht íocaíochta thar ceann an Aontais Eorpaigh. Tá creidiúnú ag an Roinn faoin gcaighdeán idirnáisiúnta ISO 27001: 2022 Cód Cleachtais um Bainistiú Slándála Faisnéise, mar bhonn dá slándáil TF. Mar chuid den phróiseas deimhniúcháin seo, tá an Roinn faoi réir iniúchtaí débhliantúla chun a chinntiú go gcomhlíonfar go leanúnach caighdeán Slándála Faisnéise ISO 27001: 2022. Déantar athbhreithniú neamhspleách ar na córais sin ar bhonn rialta. Tá nósanna imeachta cúltaca/aisghabhála doiciméadaithe i bhfeidhm le haghaidh na sonraí criticiúla uile, lena n-áirítear úsáid seirbhísí stórála slána lasmuigh den láthair agus saoráidí athshlánaithe ó thubaiste.

Athbhreithniú ar éifeachtúlacht

Tá nósanna imeachta ag an Roinn chun faireachán a dhéanamh ar éifeachtacht a nósanna imeachta bainistíochta riosca agus rialaithe. Bíonn faireachán agus athbhreithniú na Roinne ar éifeachtacht an chórais rialaithe airgeadais inmheánaigh bunaithe ar obair na n-iniúchóirí inmheánacha agus seachtracha agus na bainistíochta sinsearaí laistigh den Roinn atá freagrach as an gcreat rialaithe airgeadais inmheánach a fhorbairt agus a chothabháil.

Saincheisteanna maidir le rialú inmheánach airgeadais

Tá Athbhreithniú CBL déanta ag na Coimisinéirí Ioncaim don bhliain 2022 agus tá Athbhreithniú ÍMAT á dhéanamh acu don bhliain 2021 agus don bhliain 2022 ar an Roinn.

Maidir leis an athbhreithniú CBL do 2022 agus le nochtaí neamhspreagtha do 2021, 2023 agus 2024, d'íoc an Roinn méid iomlán €2.740 milliún in 2025 i leith dliteanas CBL (€2.192 milliún) agus ús gaolmhar (€548,044). Íocadh pionóis ghaolmhara dar luach €281,446 san iomlán i mí an Mhárta 2026 i socraíocht chríochnaitheach leis na Coimisinéirí Ioncaim.

Chun atarlú a mhaolú, cheannaigh agus chuir Rannán Cuntas agus Rannán Oiliúna na Roinne oiliúint spriocdhírithe CBL ar fáil don fhoireann laistigh den Rannán Cuntas. Tá an oiliúint sin á cur i bhfeidhm faoi láthair ar an bhfoireann ábhartha i ngach rannán den Roinn, agus tá breis agus 200 duine oilte go dtí seo.

Maidir leis an athbhreithniú ar ÍMAT, tá méid iomlán de €715,745 íoctha ag an Roinn go dtí seo i leith dliteanas ÍMAT (€563,290) agus ús gaolmhar (€152,455). Níor cuireadh an Roinn ar an eolas go fóill faoi phionóis ghaolmhara, is iad na Coimisinéirí Ioncaim a chinnfidh na pionóis sin ag céim níos déanaí. Tá an Roinn ag súil go dtabharfar an t-athbhreithniú sin chun críche go luath.

Tar éis dul i gcomhairle leis na Coimisinéirí Ioncaim, ní bheidh an Roinn ag iarraidh an cháin a aisghabháil ó na fostaithe ábhartha, toisc nach raibh na bearta riachtanacha i bhfeidhm le linn na tréimhse 2021 go 2024 chun na hasbhaintí Sochair Comhchineáil i bhfoirm airgid a dhéanamh ón bpárolla.

Níor sainaithníodh aon laige eile i rialuithe inmheánacha maidir le 2025 ar gá iad a nochtadh sa chuntas leithreasa.

Sinéad McPhillips
Oifigeach Cuntasaíochta
Talmhaíocht, Bia agus Mara

14 Meán Fómhair 2026

An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste
Tuarascáil le cur faoi bhráid Dháil Éireann

Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara
Tuairim faoin gcuntas leithreasa

Rinne mé iniúchadh ar an gcuntas leithreasa do Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2025 faoi alt 3 d'Acht an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993.

Is é mo thuairimse go gcuirtear i láthair go cuí

- sa chuntas leithreasa fáltais agus caiteachas Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2025, agus
- gur ullmhaíodh an cuntas leithreasa san fhoirm a d'ordaigh an tAire Caiteachais Phoiblí, Bonneagair, Athchóiriúcháin Seirbhíse Poiblí agus Digitiúcháin.

An bonn leis an tuairim

Rinne mé m'iniúchadh ar an gcuntas leithreasa i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta Iniúchóireachta (ISAnna) arna gcur i bhfeidhm ag an Eagraíocht Idirnáisiúnta Uasfhoras Iniúchóireachta. Déantar cur síos ar mo chuid freagrachtaí faoi na caighdeáin sin san aguisín a ghabhann leis an tuarascáil seo. Táim neamhspleách ar an Roinn Talmhaíocht, Bia agus Mara agus chomhlíon mé mo chuid freagrachtaí eiticiúla eile i gcomhréir leis na caighdeáin.

Creidim go bhfuil an fhianaise iniúchta atá aimsithe agam leordhóthanach agus cuí chun bunús a chur le mo thuairim.

Tuarascáil ar an ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais agus ar nithe eile

Chuir an tOifigeach Cuntasaíochta ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais i láthair i dteannta an chuntais leithreasa. Tá cur síos déanta ar na freagrachtaí atá orm as tuairisciú ar an bhfaisnéis atá sa ráiteas, agus ar nithe eile a dtuairiscím orthu de réir eisceachta, san aguisín a ghabhann leis an tuarascáil seo.

Soláthar neamhchomhlíontach

Chuir an tOifigeach Cuntasaíochta in iúl sa ráiteas faoin rialú inmheánach airgeadais gur tharla cásanna ábhartha de neamhchomhlíonadh na rialacha náisiúnta soláthair i leith conarthaí a bhí i bhfeidhm sa bhliain 2025, agus leag sé amach na bearta atá i bhfeidhm anois chun comhlíonadh a bhaint amach.

Socruithe na gCoimisinéirí Ioncaim

Chuir an tOifigeach Cuntasaíochta in iúl freisin sa ráiteas faoin rialú inmheánach airgeadais gur chomhaontaigh an Roinn socraíocht leis na Coimisinéirí Ioncaim tar éis athbhreithniú CBL don bhliain 2022, agus rinne sí nochtadh gan iarraidh do na Coimisinéirí Ioncaim maidir le CBL do na blianta 2021, 2023 agus 2024. Ba é €3.02 milliún an tsuim iomlán a íocadh leis na Coimisinéirí Ioncaim. Dliteanas CBL €2.192 milliún, ús €548,000 agus pionóis ghaolmhara €281,000 a bhí i gceist leis sin.

Rinne an Roinn íocaíocht eile freisin; €716,000 i leith a dliteanas ÍMAT don tréimhse 2021-2024. Tá ús €152,000 san áireamh san íocaíocht sin. Níor tugadh fógra don Roinn maidir le haon phionóis ghaolmhara nach bhfuil cinntithe ag na Coimisinéirí Ioncaim fós.

Cé gur bhain an dliteanas ÍMAT go príomha le sochair chomhchineála inchánacha i leith fostaithe áirithe, níl an Roinn ag iarraidh an cháin a aisghabháil ó na fostaithe sin.

An Clár Foraoiseachta

Déantar iniúchadh i gCaibidil 19 de mo *Thuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí*, don bhliain 2025 ar an dul chun cinn atá déanta maidir le spriocanna agus cuspóirí an chláir foraoiseachta a bhaint amach. Is ó Vóta 30 a mhaoinítear an clár.

Seamus Mac Cárthaigh
An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

21 Meán Fómhair 2026

Aguisín a ghabhann leis an tuarascáil ón Ard Reachtaire Cuntas agus Ciste

Freagrachtaí an Oifigigh Cuntasaíochta

Tá an tOifigeach Cuntasaíochta freagrach as an méid seo a leanas

- an cuntas leithreasa a ullmhú i gcomhréir le halt 22 den Exchequer and Audit Departments Act, 1866
- a áirithiú go mbeidh an cuntas leithreasa i gcomhréir le ceanglais na *Nósanna Imeachta um Airgeadas Poiblí* ón Roinn Caiteachais Phoiblí, Bonneagair, Athchóiriúcháin Seirbhíse Poiblí agus Digitiúcháin, agus le hordacháin eile ón Aire Caiteachais Phoiblí, Bonneagair, Athchóiriúcháin Seirbhíse Poiblí agus Digitiúcháin
- rialtacht na n idirbheart a áirithiú, agus
- cibé rialú inmheánach a chur chun feidhme a chinneann an tOifigeach Cuntasaíochta a bheith riachtanach chun ullmhú an chuntais leithreasa a chumasú, saor ó mhíráiteas ábhartha, cibé acu de dheasca calaoise nó earráide.

Freagrachtaí an Ard Reachtaire Cuntas agus Ciste

Ceanglaítear orm faoi alt 3 d'Acht an Ard Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993 iniúchadh a dhéanamh ar an gcuntas leithreasa agus tuairisciú air sin do Dháil Éireann á rá cibé acu, i mo thuairimse, a chuirtear na fáltais agus an caiteachas a bhaineann leis an vóta i láthair i gceart sa chuntas.

Is é an cuspóir atá agam agus an t iniúchadh á dhéanamh dearbhú réasúnach a fháil maidir le cé acu atá nó nach bhfuil an cuntas leithreasa saor ó mhíráiteas ábhartha de dheasca calaoise nó earráide. Tá dearbhú réasúnach ina ardleibhéal dearbhaithe, ach ní ráthaíocht atá ann go mbraithfear le hiniúchadh a dhéantar i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta Iniúchóireachta míráiteas ábhartha i gcónaí nuair is ann dó. Is féidir le míráitis eascairt as calaois nó earráid agus meastar go bhfuil siad ábhartha más rud é, ar bhonn aonair nó ar an gcomhiomlán, go bhféadfaí a mheas le réasún go mbeadh tionchar acu ar chinntí eacnamaíocha úsáideoirí a dhéantar ar bhonn an chuntais leithreasa.

Mar chuid d'iniúchadh i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta Iniúchóireachta, feidhmím breithiúnas gairmiúil agus coinním sceipteachas gairmiúil ar feadh an iniúchta. Ar an dóigh sin,

- Sainaithním na rioscaí a bhaineann le míráiteas ábhartha a thabhairt ar an gcuntas leithreasa, agus déanaim measúnú air sin, cibé acu de dheasca calaoise nó earráide; dearaim agus feidhmím nósanna imeachta iniúchóireachta atá freagrach do na rioscaí sin; agus faighim fianaise iniúchóireachta atá leordhóthanach agus iomchuí chun bonn a sholáthar le mo thuairim. Tá riosca níos mó ag baint le gan míráiteas ábhartha a thagann as calaois a bhrath ná ceann a thagann as earráid a bhrath, ós rud é gur féidir go mbeadh claonpháirteachas, brionnú, neamhghníomhartha intinneacha, mífhaisnéisí nó sárú ar rialú inmheánach i gceist le calaois.
- Faighim tuiscint ar rialú inmheánach atá ábhartha maidir leis an iniúchadh chun nósanna imeachta iniúchóireachta atá iomchuí sna himthosca a dhearadh, ach ní dhéanaim amhlaidh chun tuairim a léiriú ar éifeachtacht na rialuithe inmheánacha.
- Déanaim measúnú ar cé acu a comhlíonadh nó nár comhlíonadh forálacha cuntasaíochta na *Nósanna Imeachta um Airgeadas Poiblí* na Roinn Caiteachais Phoiblí, Bonneagair, Athchóiriúcháin Seirbhíse Poiblí agus Digitiúcháin.

Déanaim cumarsáid leis an Oifigeach Cuntasaíochta i leith, i measc ábhair eile, raon feidhme agus uainiú beartaithe an iniúchta agus torthaí iniúchóireachta suntasacha, lena n áirítear aon easnaimh shuntasacha sa rialú inmheánach a shainaithním le linn m'iniúchta.

Aguisín a ghabhann leis an tuarascáil ón Ard Reachtaire Cuntas agus Ciste (ar ar leanúint)

Tuairiscím, mar eisceacht, más rud é, i mo thuairimse,

- Nach bhfuair mé an fhaisnéis agus na mínithe uile a d'éiligh mé le haghaidh m'iniúchta, nó
- nár leor na taifid chuntasaíochta chun gur féidir iniúchadh a dhéanamh go fonnmhar agus i gceart ar an gcuntas leithreasa, nó
- nach bhfuil an cuntas leithreasa ag teacht leis na taifid chuntasaíochta.

Tuairisciú ar an ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais

I dtaca le mo thuairim ar an gcuntas leithreasa, ní chlúdaítear ráiteas an Oifigigh Cuntasaíochta maidir le rialú inmheánach airgeadais, ná ní chuirim in iúl aon chineál conclúide dearbhaithe maidir leis sin.

I dtaca le m'iniúchadh ar an gcuntas leithreasa, ceanglaítear orm faoi na Caighdeáin Idirnáisiúnta Iniúchóireachta an ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais a léamh agus, ar an dóigh sin, breithniú a dhéanamh ar cé acu atá an fhaisnéis atá ann ar neamhréir ábhartha leis an gcuntas leithreasa nó leis an eolas a fhaightear ann le linn an iniúchta, nó más cosúil gur tugadh míráiteas ábhartha ina leith. Más rud é, bunaithe ar an obair atá déanta agam, go dtagaim ar an gconclúid go bhfuil míráiteas ábhartha ann, ceanglaítear orm an fíoras sin a thuairisciú.

Tuairisciú ar ábhair eile

Féachaim le fianaise eile a fháil faoi rialtacht idirbheart airgeadais le linn an iniúchta. Ceanglaítear orm a thuairisciú, faoi alt 3 den Acht um Ard Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993, má shainaithním aon chás ábhartha inarb amhlaidh nár cuireadh airgead poiblí i bhfeidhm chun na gcríoch atá beartaithe nó inarb amhlaidh nach raibh idirbhearta i gcomhréir leis na húdaráis a rialaíonn iad.

Ceanglaítear orm freisin, faoi Acht 1993, tuarascáil a ullmhú gach bliain ar cibé ábhair a eascraíonn as mo chuid iniúchtaí ar na cuntais leithreasa a mheasaim a bheith iomchuí. Sna cásanna sin, leis na tuarascálacha iniúchóireachta ar na cuntais leithreasa ábhartha tagraítear don chaibidil nó do na caibidlí ábhartha i mo *Thuarascáil bliantúil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí*.

Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

Cuntas Leithreasa 2025

				2025	2024
			Soláthar sna meastacháin	**Toradh iarbhír**	**Toradh iarbhír**
		€000	**€000**	**€000**	**€000**
Caiteachas ar chláir					
A	Sábháilteacht Bia, Sláinte Ainmhithe agus Plandaí agus Leas Ainmhithe				
	Bunmhéid	443,654			
	Géilleadh iarchurtha	5,000			
	Forlíontach	52,041			
			500,695	479,933	418,030
B	Tacaíocht agus Rialuithe Feirme/Earnála				
	Bunmhéid	1,088,703			
	Géilleadh iarchurtha	21,500			
	Forlíontach	43,949			
			1,154,152	1,140,406	1,079,651
C	Polasaí agus Straitéis				
	Bunmhéid	430,606			
	Géilleadh iarchurtha	4,000			
	Forlíontach	5,398			
			440,004	430,042	456,783
D	Earnáil Bia Mara				
	Bunmhéid	176,958			
	Géilleadh iarchurtha	1,300			
	Forlíontach	(3,388)			
			174,870	170,201	169,373
Ollchaiteachas					
	Bunmhéid	2,139,921			
	Géilleadh iarchurtha	31,800			
	Forlíontach	98,000			
			2,269,721	**2,220,582**	**2,123,837**
Bain as					
E	**Leithreasaí-i-gcabhair**		**406,516**	**418,329**	**476,437**
Glanchaiteachas					
	Bunmhéid	1,733,405			
	Géilleadh iarchurtha	31,800			
	Forlíontach	98,000			
			1,863,205	**1,802,253**	**1,647,400**

Barrachas

Tá an barrachas ar an méid a soláthraíodh thar an méid glan a cuireadh i bhfeidhm faoi dhliteanas chun é a ghéilleadh don Státchiste. Faoi alt 91 den Acht Airgeadais 2004, féadfar iomlán aon leithreasaí nár caitheadh le haghaidh seirbhísí soláthair caipitil, nó cuid díobh, a thabhairt anonn le haghaidh caiteachais an bhliain dár gcionn. Tugadh €29.091milliún de leithdháiltí nár caitheadh i leith ghnéithe caipitil an Vóta ar aghaidh go dtí 2026 (nóta 6.6).

	2025	**2024**
	€	**€**
Barrachas	60,952,000	115,733,405
Géilleadh iarchurtha	(29,091,000)	(31,800,000)
Barrachas atá le tabhairt suas	**31,861,000**	**83,933,405**

Sinéad McPhillips
Oifigeach Cuntasaíochta
Talmhaíocht, Bia agus Mara

27 Márta 2026

Nótaí don Chuntas Leithreasa

Nóta 1 Ráiteas faoin gCostas Oibriúcháin 2025

		2025	2024
	€000	€000	€000
Costas an chláir		1,822,866	1,742,280
Pá		266,913	251,918
Neamhphá		130,803	129,639
Ollchaiteachas		**2,220,582**	**2,123,837**
Bain as			
Leithreasaí-i-gcabhair		**418,329**	**476,437**
Glanchaiteachas		**1,802,253**	**1,647,400**
Athruithe ar shócmhainní caipitil			
Réadmhaoin, fearas agus trealamh (nóta 2.1)			
Ceannacháin	(5,740)		
Dímheas	4,679		
Diúscairtí airgid thirim	127		
Brabús ar dhiúscairtí	(124)		
Caillteanas lagaithe	20		
Sócmhainní doláimhsithe (nóta 2.2)			
Ceannacháin	(14,617)		
Coigeartú	176		
Amúchadh	1,487		
		(13,992)	(8,493)
Athruithe ar ghlansócmhainní reatha			
Méadú ar fhardail	(36)		
Laghdú ar réamhíocaíochtaí	37,134		
Méadú ar ioncam fabhraithe	(71,615)		
Méadú ar speansais fhabhraithe	9,586		
Méadú ar ioncam iarchurtha	4		
Méadú ar fhabhrú párolla	1,598		
		(23,329)	(86,944)
Caiteachas díreach vótáilte		**1,764,932**	**1,551,963**
Caiteachas a tabhaíodh in áit eile			
Glanchaiteachas ar sheirbhísí gaolmhara (nóta 1.1)		107,571	104,664
Measchíos		9,298	8,027
Glanchostas an chláir		**1,881,801**	**1,664,654**

1.1 Glanchaiteachas ar sheirbhísí gaolmhara

Is éard atá i suim an ghlanchaiteachais ar sheirbhísí comhghaolmhara na suimeanna a leanas i dtaca le Vóta 30 a tabhaíodh in áit eile.

		2025	2024
		€000	€000
Vóta 12	Aoisliúntas agus Liúntais ar Scor	102,372	98,013
Vóta 13	Oifig na nOibreacha Poiblí	3,104	5,031
Vóta 18	An Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte	665	371
Vóta 20	Garda Síochána	600	281
Vóta 43	Oifig Phríomh-Oifigeach Faisnéise an Rialtais'	607	774
Príomh-Chiste — pinsin aireachta		223	194
		107,571	**104,664**

Nóta 2 Ráiteas ar an Staid Airgeadais amhail an 31 Nollaig 2025

	Nóta	2025	2024
		€000	€000
Sócmhainní caipitil			
Maoin, gléasra agus trealamh	2.1	30,682	28,984
Sócmhainní doláimhsithe	2.2	26,245	13,291
		56,927	**42,275**
Sócmhainní reatha			
Banc agus airgead tirim	2.3	60,690	105,392
Fardail	2.4	3,964	3,928
Réamhíocaíochtaí	2.5	24,182	61,316
Iarmhéideanna dochair eile	2.6	7,443	17,561
Ioncam fabhraithe	2.7	264,033	192,418
		360,312	**380,615**
Lúide			
Dliteanais reatha			
Speansais fhabhraithe	2.8	84,749	73,565
Ioncam iarchurtha	2.9	4	—
Iarmhéideanna creidmheasa eile	2.10	24,170	74,902
Glanchistiú Státchiste	2.11	43,963	48,051
		152,886	**196,518**
Glansócmhainní reatha		**207,426**	**184,097**
Glansócmhainní		**264,353**	**226,372**
Arna n-ionadú ag:			
Cuntas cistithe stáit	2.12	**264,353**	**226,372**

2.1 Réadmhaoin, fearas agus trealamh

	Talamh [a]	Foirgnimh	Feithiclí agus trealamh	Trealamh Oifige agus TF	Troscán agus feistis	Iomlán
	€000	€000	€000	€000	€000	€000
Costas nó luacháil						
Amhail an 1 Eanáir 2025	10,485	3,396	8,916	38,428	118	61,343
Breiseanna	500	—	859	4,381	—	5,740
Diúscairtí	—	—	(209)	(2,871)	—	(3,080)
Coigeartú athluachála [b]	485	175	—	—	—	660
Amhail an 31 Nollaig 2025	11,470	3,571	9,566	39,938	118	64,663
Dímheas carntha						
Amhail an 1 Eanáir 2025	—	67	5,854	26,379	59	32,359
Dímheas don bhliain	—	72	518	4,078	11	4,679
Dímheas ar dhiúscairtí	—	—	(209)	(2,868)	—	(3,077)
Lagú	—	—	—	20	—	20
Amhail an 31 Nollaig 2025	—	139	6,163	27,609	70	33,981
Glansócmhainní						
Amhail an 31 Nollaig 2025	**11,470**	**3,432**	**3,403**	**12,329**	**48**	**30,682**
Amhail an 31 Nollaig 2024	10,485	3,329	3,062	12,049	59	28,984

Nóta
[a] Leagtar amach in Aguisín A tailte faoi úinéireacht stáit atá á rialú nó á mbainistiú ag an Roinn nach bhfuil luachálacha acu.
[b] Baineann an coigeartú athluachála le haitheantas na talún agus na bhfoirgneamh den chéad uair. Rinne Tailte Éireann luacháil na dtailte agus na bhfoirgneamh a sainaithníodh tar éis an chleachtaidh luachála. Déantar talamh a luacháil ag luach cóir trí úsáid a bhaint as fianaise mhargadhbhunaithe bunaithe ar an úsáid is airde agus is fearr a bhaintear aisti agus tagairt á déanamh do luachanna talún inchomparáide. Déantar foirgnimh a luacháil ag luach cóir trí úsáid a bhaint as fianaise mhargadhbhunaithe.

2.2 Sócmhainní doláimhsithe

	Bogearraí a fuarthas agus a forbraíodh	Sócmhainní atá á bhforbairt	Iomlán
	€000	€000	€000
Costas nó luacháil			
Amhail an 1 Eanáir 2025	9,449	4,921	14,370
Breiseanna	191	14,426	14,617
Curtha in úsáid	4,022	(4,022)	—
Coigeartú [a]	—	(176)	(176)
Amhail an 31 Nollaig 2025	13,662	15,149	28,811
Amúchadh carntha			
Amhail an 1 Eanáir 2025	1,079	—	1,079
Amúchadh don bhliain	1,487	—	1,487
Amhail an 31 Nollaig 2025	2,566	—	2,566
Glansócmhainní			
Amhail an 31 Nollaig 2025	**11,096**	**15,149**	**26,245**
Amhail an 31 Nollaig 2024	8,370	4,921	13,291

Nóta [a] Baint costas a gearradh roimhe seo mar chostais sócmhainní doláimhsithe faoi fhorbairt iad.

2.3 Banc agus airgead tirim

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Iarmhéideanna PMG	60,016	104,741
Iarmhéideanna cuntais bhainc tráchtála	674	651
	60,690	**105,392**

2.4 Fardail

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Soláthairtí tréidliachta	3,618	3,594
Beostoc	320	293
Fardal talmhaíochta	15	29
Trealamh sábháilteachta	11	12
	3,964	**3,928**

2.5 Réamhíocaíochtaí

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Ranníocaíochtaí don Chlár Domhanda Bia (nóta 6.5)	—	35,000
Deontais taighde, cáilíochta agus deimhniúcháin	9,246	13,217
Teicneolaíocht bainistíochta faisnéise	6,217	4,634
Eile	6,127	5,856
Rannchuidithe le tionscadail dhomhanda	2,346	2,571
Síntiúis	246	38
	24,182	**61,316**

2.6 Iarmhéideanna dochair eile

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Réamhíocaíochtaí tuarastail	6,129	—
Óinchistí agus costaisí taistil inaisghabhála	162	156
Dlite ón Státchiste	—	5,874
Réamhíocaíochtaí le OOP	1,152	11,531
	7,443	**17,561**

2.7 Ioncam fabhraithe

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Cistiú CETFT dlite ón AE	251,694	168,388
Cistí eile AE	120	195
Ró-íocaíochtaí scéime (nóta 6.2)	2,487	13,832
Dlite le haghaidh seirbhísí	9,732	10,003
	264,033	**192,418**

2.8 Costais fabhraithe

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Fabhruithe sonracha cláir	64,711	55,388
Costais riaracháin	3,859	2,441
Seirbhísí TF agus tacaíocht	494	1,649
Fabhruithe a bhaineann le párolla	15,685	14,087
	84,749	**73,565**

2.9 Géilleadh iarchurtha

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Ceadúnas mórdhíola	4	—
	4	**—**

2.10 Iarmhéideanna creidmheasa eile

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Suimeanna atá dlite don Stát		
Cáin ioncaim	3,660	3,435
Árachas sóisialach pá-choibhneasa	2,781	2,464
Cáin shiarchoinneálach	1,946	1,914
Cáin bhreisluacha	1,463	1,395
Cáin conarthaí ábhartha	119	128
Ranníocaíochtaí pinsin	926	1,071
Cáin réadmhaoine áitiúil	21	17
Muirear sóisialta uilíoch	635	664
	11,551	11,088
Urrúis	763	669
Táillí ceadúnaithe lotnaidí	805	670
Réamhíocaíochtaí AE	5,288	58,872
Ilghnéitheach	5,763	3,603
	24,170	**74,902**

2.11 Glanmhaoiniú ón Státchiste

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	**€000**
Barrachas le géilleadh	31,861	83,933
Géilleadh iarchurtha	29,091	31,800
Deontas Státchiste neamhtharraingthe	(16,989)	(67,682)
Glanmhaoiniú Státchiste	**43,963**	**48,051**
Arna n-ionadú ag:		
Féichiúnaithe		
Banc agus airgead tirim	60,690	105,392
Iarmhéideanna dochair: fionraíocht	7,443	17,561
	68,133	122,953
Creidiúnaithe		
Dlite don Stát	(11,551)	(11,088)
Iarmhéideanna creidmheasa: fionraí	(12,619)	(63,814)
	(24,170)	(74,902)
	43,963	**48,051**

2.12 An cuntas cistithe stáit

	Nóta		2025	2024
		€000	**€000**	**€000**
Iarmhéid amhail an 1 Eanáir			226,372	117,054
Eisíocaíochtaí ón Vóta				
Soláthar sna meastacháin	Cuntas	1,863,205		
Géilleadh iarchurtha	Cuntas	(29,091)		
Barrachas lena thabhairt suas	Cuntas	(31,861)		
Glanvóta			1,802,253	1,647,400
An chéad uair a aithníodh réadmhaoin, gléasra agus trealamh	2.1		660	13,881
Caiteachas a tabhaíodh in áit eile	1.1		107,571	104,664
Measchíos	1		9,298	8,027
Glanchostas cláir	1		(1,881,801)	(1,664,654)
Iarmhéid amhail an 31 Nollaig			**264,353**	**226,372**

2.13 Ceangaltais

	2025	2024
a) Ceangaltais dhomhanda	**€000**	**€000**
amhail an 31 Nollaig		
Earraí agus seirbhísí a sholáthar	128,278	15,543
Cláir deontais neamhchaipitil	1,429,980	1,790,340
Cláir deontais chaipitil	886,611	710,808
Tionscadal mórchaipitil	1,622	27,130
Iomlán na gceangaltas atá infhorfheidhmithe le dlí	**2,446,491**	**2,543,821**

b) Gealltanais an chláir deontais neamhchaipitil

			2025	2024
	Dlite 2026	**Blianta ina dhiaidh sin**	**Iomlán**	**Iomlán**
	€000	**€000**	**€000**	**€000**
Deontais don earnáil orgánach	58,500	169,699	228,199	273,427
Scéimeanna faoi stiúir áitiúil — reatha	335,248	511,613	846,861	1,153,114
Clár Domhanda Bia	35,000	35,000	70,000	70,000
Taighde bia	23,773	72,707	96,480	89,786
Scéim Feabhsúcháin Caorach	20,451	20,452	40,903	22,832
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh	6,156	1,308	7,464	8,492
Ciste Eorpach Muirí agus Iascach — babhta nua	10,447	—	10,447	6,622
SCEP agus Oiliúint SCEP	49,000	48,683	97,683	151,605
Leas caorach	—	—	—	80
An Scéim Leasa Mairteola Déiríochta CSP	6,000	13,820	19,820	—
Íocaíochtaí blianachta talún	76	950	1,026	1,102
Bainne agus torthaí scoile	3,500	—	3,500	3,000
Aistriú eolais	997	—	997	8
Clár Dobharcheantar Talmhaíochta Teagasc	3,300	3,300	6,600	9,900
Tionscadail LIFE	—	—	—	372
Iomlán na gceangaltas atá infhorfheidhmithe le dlí	**552,448**	**877,532**	**1,429,980**	**1,790,340**

c) Gealltanais an chláir deontais chaipitil	2025	2024
amhail an 31 Nollaig	€000	€000
Iarmhéid Tosaigh	710,808	608,115
Deontais a íocadh le linn na bliana	(220,100)	(177,162)
Gealltanais nua	530,173	328,085
Neamhghealltanais deontais	(134,270)	(48,230)
Iomlán na gceangaltas atá infhorfheidhmithe le dlí	**886,611**	**710,808**

d) Gealltanais an chláir deontais chaipitil

			2025	2024
	Dlite 2026	**Blianta ina dhiaidh sin**	**Iomlán**	**Iomlán**
	€000	**€000**	**€000**	**€000**
Foraoiseacht	46,913	559,179	606,092	486,752
Scéimeanna nuachóirithe talmhaíochta dírithe	164,047	—	164,047	139,969
Clár caipitil na nIonad Cuan Iascaigh	9,461	13,817	23,278	30,460
SBCI — scéimeanna iasachta	16,396	33,700	50,096	10,036
Scéim gairneoireachta	4,760	—	4,760	1,574
An tIonad Náisiúnta Taighde agus Nuálaíochta um Inbhuanaitheacht Talmhaíochta (NASRIC)	—	—	—	1,572
Athchóiriú lóistín mac léinn Bhéal Átha hÉis	1,300	1,400	2,700	2,700
Scéimeanna faoi stiúir áitiúil — caipiteal	—	—	—	1
Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh — caipiteal	1,265	—	1,265	3,375
Tionscnamh bia LEADER	—	—	—	150
Deontais infheistíochta caipitil	11,515	16,890	28,405	34,219
Saotharlann Taighde Féaraigh i bPáirc an Mhúraigh	3,000	2,800	5,800	—
Scéim um Nuálaíocht agus um Éagsúlú	168	—	168	—
Iomlán na gceangaltas atá infhorfheidhmithe le dlí	**258,825**	**627,786**	**886,611**	**710,808**

e) Gealltanais tionscadal mórchaipitil

Tionscadal	Caiteachas carnach go dtí an 31 Nollaig 2023	Caiteachas in 2025	Gealltanais tionscadail sna blianta ina dhiaidh sin	Caiteachas iomlán ionchasach an tionscadail 2025	Caiteachas iomlán ionchasach an tionscadail 2024
	€000	€000	€000	€000	€000
Críochfort 7 Europort Ros Láir [a]	74,090	16,482	1,622	92,194	101,220
	74,090	**16,482**	**1,622**	**92,194**	**101,220**

Nóta [a] Tá an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara ina comhbhunaitheoir (43%) ar thógáil saoráide teorann ag Calafort Ros Láir – Críochfort 7. Nuair a bheidh sé críochnaithe, taispeánfar an tsócmhainn sheasta sin ar ráiteas Oifig na nOibreacha Poiblí faoi Vóta 13 maidir le staid airgeadais.

2.14 Léasanna Oibriúcháin

a) Léasanna oibriúcháin (léasóir)	**2025**	**2024**
	€000	**€000**
Ioncam léasa oibriúcháin don bhliain	22	22

amhail an 31 Nollaig	**2025**	**2024**
	€000	**€000**
Seo a leanas na híocaíochtaí léasa íosta comhiomlána a gheofar faoi léasanna oibriúcháin neamh-inchealaithe amach anseo		
Laistigh de bhliain amháin	22	22
Idir 1 agus 5 bliana	11	44
Níos déanaí ná 5 bliana	—	—
Iomlán na léasanna infhála oibriúcháin neamh-inchealaithe	**33**	**66**

b) Léasanna oibriúcháin (léasaí)	2025 €000	2024 €000
Costas léasa oibriúcháin don bhliain	19	19

amhail an 31 Nollaig	2025 €000	2024 €000
Seo a leanas na híocaíochtaí léasa íosta comhiomlána amach anseo a bheidh le híoc faoi léasanna oibriúcháin neamh-inchealaithe		
Laistigh de bhliain amháin	19	19
Idir 1 agus 5 bliana	—	19
Níos déanaí ná 5 bliana	—	—
Iomlán na ngealltanas léasa oibriúcháin neamh-inchealaithe	**19**	**38**

2.15 Dliteanais theagmhasacha

Oibríochtaí AE

1. Tá an Roinn ar an eolas faoi smachtbhannaí féideartha i ndáil le hábhair a sainaithníodh tar éis fiosrúchán riaracháin de bhun Airteagal 102(2) de Rialachán um Rialú an AE 1224/2009 maidir le cúrsaí rialaithe iascaigh mhara. Tá an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara, atá neamhspleách maidir le cúrsaí oibríochtúla, gníomhach chun aghaidh a thabhairt ar na torthaí. Tá cineál agus uainiú aon dliteanais a d'fhéadfadh a bheith ann fós éiginnte.

Tar éis iniúchadh a rinne an Coimisiún in 2018, fuair Éire cinneadh foirmiúil maidir le rún an Choimisiúin fiosrúchán riaracháin a dhéanamh faoi Airteagal 102(2) de Rialachán 2009 an Aontais maidir le Rialú ar Iascach chun meastóireacht a dhéanamh ar chumas na hÉireann rialacha an Chomhbheartais Iascaigh (CBI) a chur i bhfeidhm. Cuireadh torthaí an fhiosrúcháin in iúl d'Éirinn i mí na Nollag 2020. Is ábhair forfheidhmithe dlí d'údaráis rialaithe na hÉireann iad faireachán agus rialú a dhéanamh ar shoithí iascaireachta laistigh de Limistéar Iascaigh Eisiach na hÉireann. Faoin Acht Iascaigh Mhara agus Dlínse Muirí 2006, baineann gach saincheist oibríochta den chineál seo go heisiach leis an Údarás um Chosaint Iascaigh Mhara (SFPA) agus leis an tSeirbhís Chabhlaigh.

Go príomha, shainaithin an Coimisiún easnaimh a bhaineann le rialú éifeachtach ar iascaigh pheiligeacha, saincheisteanna a bhaineann le tearcthuairisciú ghabhálacha na speiceas sin; córas smachtbhannaí neamhleor agus neamhéifeachtach i leith cionta arna ndéanamh ag oibreoirí; agus easpa rialaithe agus forfheidhmithe ar ghabhálacha tuinníní gorma ag soithí áineasa.

Chuir an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara le tacaíocht ó oifigigh na Roinne, nuair a bhí tairbhe ag baint leis, tús le próiseas rannpháirtíochta le Coimisiún an AE. Leis an rannpháirtíocht leis an gCoimisiún, bhíothas in ann meastóireacht iomlán a dhéanamh ar thorthaí an fhiosrúcháin agus breithniú a dhéanamh ar na gníomhaíochtaí a shainaithin an Coimisiún. Táthar ag fanacht faoi láthair ar ghníomhaíocht fhoirmiúil ón gCoimisiún maidir le haon chéimeanna eile a d’fhéadfadh sé a ghlacadh. Tuigtear, áfach, go measann an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara gur thug sé aghaidh den chuid is mó ar na teipeanna a shainaithin AS Mare in iniúchadh 2018 agus ar thorthaí an fhiosrúcháin riaracháin. Chomh maith leis sin, tá plean rialaithe nua atá formheasta ag an gCoimisiún i bhfeidhm in Éirinn agus glacadh leis sin mar admháil go bhfuil céimeanna dearfacha á nglacadh ag Éirinn chun aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna a leagtar amach san fhiosrúchán.

2. Tá an Roinn ar an eolas freisin faoi dhícheadú féideartha i ndáil leis na próisis iniúchóireachta seo a leanas atá ar siúl faoi láthair. Tá méid nó uainiú iarbhír aon dliteanais fhéideartha éiginnte.

- Iniúchóireacht 2024 ar Scéimeanna CCRR Caiteachas CERT agus CETFT faoin bPlean Straitéiseach CBT (plean straitéiseach CBT) atá ann faoi láthair agus faoin gclár CBT a bhí ann roimhe seo freisin. Iniúchadh raon feidhme an-leathan a bhí ann agus fuair an Roinn dhá litir torthaí ina dhiaidh sin, ceann amháin maidir leis an gclár CBT roimhe sin a fuarthas an 14 Deireadh Fómhair 2024 agus an dara ceann maidir le torthaí phlean straitéiseach CBT a fuarthas an 3 Nollaig 2024. Tá cruinniú déthaobhach le AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe maidir leis an iniúchadh seo beartaithe do mhí Aibreáin 2025. Ina dhiaidh sin, d'iarr na hiniúchóirí tuilleadh faisnéise ar an nGníomhaireacht Íocaíochta a cuireadh ar fáil do AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe. Táthar ag fanacht anois leis an litir chríochnaitheach um dhúnadh/idir-réiteach ó AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe.
- Iniúchadh 2025 maidir le Scéim Eagraíochtaí Táirgeoirí Torthaí agus Glasraí. Díríodh an t-iniúchadh seo go mór ar obair an Chomhlachta Deimhniúcháin, EY agus rinneadh é i gceanncheathrú an Chomhlachta Deimhniúcháin. Fuarthas an litir faoi thorthaí an 1 Eanáir 2025 i gcás inar thug AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe dá haire torthaí i ndáil leis an nGníomhaireacht Íocaíochta (an Roinn Talmhaíochta agus Bia Mara) agus leis an gComhlacht Deimhniúcháin. D'aithin AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe easnamh tromchúiseach féideartha maidir le ceapadh an chórais rialachais faoi phlean straitéiseach CBT 2023-2027. Maidir leis na bearta faoi CBT 2014-2022, d'aithin siad easnamh i bpríomhrialú amháin, mar atá, seiceálacha ar an láthair a dhéanamh ar cháilíocht leordhóthanach maidir le hiarratais ar chabhair agus maidir le haitheantas d'eagraíocht táirgeoirí/chumann eagraíochtaí táirgeoirí a choinneáil.
- Cuireadh an freagra maidir leis an litir thorthaí sin ar ais chuig AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe an 1 Nollaig 2025. Is próiseas leanúnach é an t-iniúchadh seo agus tá an cruinniú déthaobhach sceidealaithe do mhí Aibreáin 2026.
- Imréiteach Cuntas 2023 do Bhliain Airgeadais 2022 agus Iniúchadh Comhréireachta maidir leis an Scéim um Nuachóiriú Talmhaíochta Spriocdhírithe a eascraíonn as an gcleachtadh imréitigh. Thug AS na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe an t-iniúchadh sin chun críche i mí na Bealtaine 2025 gan aon cheartúchán airgeadais.

Scéimeanna ráthaíochta creidmheasa

Sheol an Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta (RFTF) an Scéim Ráthaíochta Creidmheasa COVID-19 i mí Mheán Fómhair 2020 chun cabhrú le gnólachtaí a raibh tionchar diúltach ag COVID-19 orthu agus a dúnadh d’iasachtú an 30 Meitheamh 2022. Rinneadh comhaontú idir RFTF agus an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (RTBM) chun feirmeoirí agus na hearnálacha agraibhia agus bia mara a áireamh sa scéim.

Chuir an Scéim Ráthaíochta Creidmheasa COVID-19 ráthaíocht Stáit 80% ar fáil d'iasachtóirí rannpháirteacha ar shaoráidí iasachta suas le huasmhéid €2 bhilliún. Forbraíodh an Scéim i gcomhréir le Creat Sealadach an Choimisiúin Eorpaigh maidir le Státchabhair agus bhí sí ar fáil d’fhiontair bheaga agus mheánmhéide (FBManna), do chuideachtaí meánchaipitlithe beaga agus do tháirgeoirí príomhúla a chomhlíon na critéir incháilitheachta.

Sheol RFTF Scéim Ráthaíochta Creidmheasa na hÚcráine i mí Eanáir 2023 agus dhún sí d’iasachtú an 31 Nollaig 2024. Forbraíodh an Scéim chun cabhrú le gnólachtaí a raibh tionchar ag méaduithe costais a d’eascair as an gcoinbhleacht san Úcráin orthu. Rinneadh comhaontú idir RFTF agus an RTBM chun feirmeoirí agus na hearnálacha agraibhia agus bia mara a áireamh sa scéim.

Chuir Scéim Ráthaíochta Creidmheasa na hÚcráine iasachtaí €1.2 billiún ar fáil do FBManna agus do chuideachtaí meánchaipitlithe beaga chun críocha caipitil oibre agus infheistíochta. Tá iasachtaí suas le €1 mhilliún ar fáil ó iasachtóirí rannpháirteacha, lena n-áirítear bainc, soláthraithe neamhbhainc agus comhair chreidmheasa. Is í Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann a riarann an Scéim.

I gcás gach ceann de na Scéimeanna sin, íocann an Stát (an ráthóir) an ráthaíocht leis an iasachtóir rannpháirteach ar an bpríomh-iarmhéid gan íoc neamh-aisghabhála ar iasacht i gcás ina mainníonn iasachtaí ar na haisíocaíochtaí. Tá dliteanas RTBM teoranta don phríomh-iarmhéid a bhaineann le hiasachtaí d’fheirmeoirí agus d’earnálacha an agraibhia agus an bhia mara.

Ba é €40.188 milliún an neamhchosaint uasta iomlán don Roinn i ndáil le hiasachtaí gan íoc amhail an 31 Nollaig 2025 (2024: €53.977 milliún). Meastar faoi láthair gurb ionann éilimh agus €400,000 in aghaidh na bliana. Comhcheanglaíodh glanchaiteachas ar na scéimeanna sin €58,926 le haghaidh 2025, €196,000 le haghaidh 2024 agus €237,000 le haghaidh 2023 agus €225,390 le haghaidh 2022.

Ní mór do ghnólachtaí a bhaineann leas as na Scéimeanna seo préimh bheag a íoc leis an Roinn. Íoctar éilimh i gcoinne na ráthaíochta le hiasachtóirí rannpháirteacha ó fho-cheannteideal C.10 scéim iasachta Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann. Íocann RFTF costais na n-íocaíochtaí le Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann chun an scéim a oibriú.

Eile

Tá athbhreithniú ÍMAT á dhéanamh ag na Coimisinéirí Ioncaim do 2021 agus 2022 agus tá sé le tabhairt chun críche go luath. Tar éis a shuí go bhfuil dliteanas ÍMAT ann don tréimhse seo, tá sainchomhairleoirí cánach fostaithe ag an Roinn chun méid an dliteanais sin a shoiléiriú agus tá sí ag súil le nochtadh spreagtha a dhéanamh i R4 2026.

Tá baint ag an Roinn le roinnt imeachtaí dlíthiúla atá ar feitheamh a d’fhéadfadh dliteanais a chruthú, ag brath ar thoradh na dlíthíochta. Tá aon mhéid iarbhír nó uainiú na ndliteanas féideartha éiginnte.

2.16 Dliteanais eile

Scéim Iasachta um Fhás sa Todhchaí

Is iasacht infheistíochta caipitil fhadtéarmach í an Scéim Iasachta um Fhás sa Todhchaí a d'fhorbair RTBM agus RFTF, i gcomhpháirtíocht leis an Roinn Airgeadais, Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann agus an Ciste Eorpach Infheistíochta (CEI).

Bhain an Scéim Iasachta um Fhás sa Todhchaí tairbhe as ráthaíocht ón Aontas Eorpach faoin gCiste Eorpach le haghaidh Infheistíochtaí Straitéiseacha (CEIS).
Sheol Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann an Scéim i mí an Mheithimh 2019 agus dúnadh í d'iarratasóirí i mí an Mhárta 2023. Tá an tréimhse aisíocaíochta le tabhairt chun críche an 31 Márta 2033.

Rinneadh é a sheachadadh trí sholáthraithe airgeadais rannpháirteacha agus rinneadh suas le €300 milliún d'iasachtaí infheistíochta a chur ar fáil do ghnólachtaí incháilithe Éireannacha, lena n-áirítear feirmeoirí agus na hearnálacha agraibhia agus bia mara. Bhí praghas iomaíoch ar na hiasachtaí (uasráta úis iasachta tosaigh de 4.5% le haghaidh iasachtaí níos lú ná €250,000), bhí siad ar feadh téarmaí 8-10 mbliana agus thacaigh siad le hinfheistíocht straitéiseach fhadtéarmach i dtimpeallacht iar-Brexit. Íosmhéid iasachta €100,000 suas le huasmhéid €3,000,000 in aghaidh an iarratasóra a cuireadh isteach.

Spreag tionchar suntasach tobann airgeadais phaindéim COVID-19 ar ghnólachtaí seoladh an dara tráinse €500 milliún in 2020, agus bhí suas le 40% ar fáil don earnáil agraibhia.

B'ionann costas an €300 milliún tosaigh a bhí ar fáil agus €62 mhilliún, ar mhaoinigh RTBM €25 mhilliún de.

Is éard a bhí sa chostas acmhainneachta méadaithe ná €106 mhilliún, agus €42 mhilliún de sin á sholáthar ag RTBM.

Is scéim iasachta roinnte riosca (poiblí/príobháideach) é an Scéim Iasachta um Fhás sa Todhchaí agus cistíonn an t-airgead poiblí na ráthaíochtaí iasachta. De réir mar a aisíoctar iasachtaí, bíonn an t-airgead poiblí inaisíoctha leis an Stát.

Costas díreach na Scéime Iasachta um Fhás sa Todhchaí do Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

	2019 – 2024	2025	2026-2033	Iomlán
	€000	€000	€000	€000
Foráil chéad chaillteanais				
Céad chaillteanas CEI	47,800	—	—	47,800
Céad chaillteanas Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann	9,577	—	—	9,577
Táillí bainistíochta [b]				
Táillí bainistíochta CEI	2,387	300	2,273	4,960
Táillí bainistíochta Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann	4,559	—	—	4,559
Costas iomlán [a]	**64,323**	**300**	**2,273**	**66,896**

Nóta [a] Athrófar na costais iomlána ag deireadh na scéime, nuair a bheidh luach iomlán an chaiteachais ar éilimh mhainneachtana ar eolas, agus asbhainfear é ó na ranníocaíochtaí céadchaillteanais a rinne an Roinn. Cuirfear an t-iarmhéid ar fáil don Roinn ag an bpointe sin, rud a laghdóidh costas na scéime.

[b] Íocadh táillí bainistíochta sna blianta 2020, 2024 agus 2025 trí fhoráil ‘céadchaillteanais’ nár úsáideadh a bhí ar fáil faoin Scéim Iasachta Tacaíochta Sreabhadh Airgid Talmhaíochta (ACSLS)– agus a bhí dlite do DAFM ó SBCI – a fhritháireamh ina gcoinne, agus na smachtbhannaí iomchuí a chur I bhfeidhm. Faoin gcomhaontú conarthach leis an gCiste Eorpach Infheistíochta maidir leis an Scéim Iasachtaí um Fhás sa Todhchaí, tá gealltanas €2.273 milliún ag an Roinn i dtaca le táillí bainistíochta do 2026 agus ina dhiaidh sin.

Anailís ar iasachtaí Scéim Iasachta um Fhás sa Todhchaí a eisíodh go dtí seo le haghaidh Vóta 30

	Iasachtaí a eisíodh 2019 – 2025	
	Líon na n-iasachtaí	Luach na n-iasachtaí
		€000
Iasachtaí a tarraingíodh síos	1,589 [a]	235,914
Iasachtaí aisíoctha	217	32,258
Iasachtaí Beo (méid aisíoctha)	1,327	94,562
Iarmhéid gan íoc	**1,327**	**102,498**[b]

Nóta [a] Baineadh iasacht amháin den phunann ag an iasachtóir ar aghaidh toisc nach raibh cuspóir na hiasachta i gcomhréir leis na cinn a cheadaítear i dtéarmaí agus coinníollacha na scéime.

[b] Ní áirítear éilimh íoctha ná iasachtaí nár haisíocadh san iarmhéid.

Scéim Iasachta um Fhás agus Inbhuanaitheachta

Is iasacht infheistíochta fhadtéarmach í an Scéim Iasachta um Fhás agus Inbhuanaitheachta a seoladh i mí Mheán Fómhair 2023, arna soláthar ag Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann lena soláthraítear ráthaíocht neamhchaidhpeáilte 80% d'iasachtóirí rannpháirteacha. Soláthraíonn Grúpa an Bhainc Eorpaigh Infheistíochta frithráthaíocht do Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann ionas go mbeidh sciar an riosca don scéim mar seo a leanas: 20% soláthraithe airgeadais, 16% Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann agus 64% Grúpa an Bhainc Eorpaigh Infheistíochta.

Tá íosmhéid 30% de mhéid an iasachtaithe dírithe ar chuspóirí inbhuanaitheachta comhshaoil agus é mar aidhm leis sin cabhrú le FBManna infheistíocht a dhéanamh san inbhuanaitheacht agus san éifeachtúlacht fuinnimh. Is le haghaidh iasachtaí le haghaidh infheistíochtaí straitéiseacha atá an chuid eile (suas le) 70% den iasachtú d'fhonn táirgiúlacht agus iomaíochas a mhéadú agus, ar an gcaoi sin, bonn taca a chur faoi inbhuanaitheacht agus fás gnó amach anseo.

Roinneann RFTF agus RTBM na costais a bhaineann leis an Scéim Iasachta Fáis agus Inbhuanaitheachta ar bhonn 60:40. Tacaíonn ranníocaíocht RTBM leis an Scéim Iasachta um Fhás agus Inbhuanaitheachta le suas le 40% d'iasachtú don earnáil agraibhia.

Beidh na costais a bhaineann le scéim €500 milliún thart ar €117.3 milliún, agus cuirfidh RTBM €45 mhilliún ar fáil idir 2022 agus 2026. Cumhdaítear leis an gcistiú sin ráthaíocht chéadchaillteanais (i.e. na ráthaíochtaí Stáit chun an chéad chuid de chaillteanais ar aon mhainneachtain a chumhdach) agus costais riaracháin le haghaidh CEI agus Corparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann araon.

Tá an scéim ar fáil ar feadh trí bliana nó go dtí go mbeidh sí suibscríofa go hiomlán leis an tréimhse aisíocaíochta atá le tabhairt chun críche an 30 Meitheamh 2036.

Is scéim iasachta roinnte riosca (poiblí/príobháideach) é an Scéim Iasachta um Fhás agus Inbhuanaitheachta agus cistíonn an t-airgead poiblí na ráthaíochtaí iasachta. De réir mar a aisíoctar iasachtaí, bíonn an t-airgead poiblí inaisíoctha leis an Stát.

Costas díreach na Scéime Iasachta um Fhás agus Inbhuanaitheachta do Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

	2022-2024	2025	2026-2036	Iomlán
	€000	€000	€000	€000
Foráil chéad chaillteanais				
Céad chaillteanas CEI	26,000	—	—	26,000
Céad chaillteanas Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann	3,252	—	—	3,252
Táillí bainistíochta [b]				
Táillí bainistíochta CEI	1,449	696	3,697	5,842
Táillí bainistíochta Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann	4,846	3,948	400	9,194
Costas iomlán [a]	**35,547**	**4,644**	**4,097**	**44,288**

Nóta [a] Athrófar na costais iomlána ag deireadh na scéime, nuair a bheidh luach iomlán an chaiteachais ar éilimh mhainneachtana ar eolas, agus asbhainfear é ó na ranníocaíochtaí céadchaillteanais a rinne an Roinn. Cuirfear an t-iarmhéid ar fáil don Roinn ag an bpointe sin, rud a laghdóidh costas na scéime.

[b] Íocadh táillí bainistíochta sna blianta 2020, 2024 agus 2025 trí fhoráil 'céadchaillteanais' (first loss provision) a bhí ar fáil agus gan úsáid aige – agus a bhí dlite ag SBCI do DAFM faoin Scéim Iasachtaí Tacaíochta Sreabhadh Airgid sa Talmhaíocht (ACSLS) – a fhritháireamh ina gcoinne, faoi réir na gceaduithe cuí.

Faoin gcomhaontú conarthach leis an gCiste Eorpach Infheistíochta maidir leis an Scéim Iasachtaí um Fhás sa Todhchaí, tá gealltanas €4.097 milliún ag an Roinn i dtaca le táillí bainistíochta do 2026 agus ina dhiaidh sin.

Anailís ar iasachtaí na Scéime Iasachta um Fhás agus Inbhuanaitheachta a eisíodh go dtí seo le haghaidh Vóta 30

	Iasachtaí a eisíodh 2023-2025	
	Líon iasachtaí	Luach iasachtaí
		€000
Iasachtaí a tarraingíodh síos	737	97,213
Iasachtaí aisíoctha	12	983
Iasachtaí ar mainníodh iontu	—	—
Iasachtaí Beo (méid aisíoctha)	725	11,430
Iarmhéid gan íoc [a]	**725**	**84,800**

2.17 Tionchar athruithe ar bheartais chuntasaíochta

Ó 1 Eanáir 2024 amach, tá caighdeáin cuntasaíochta an rialtais láir á gcur i bhfeidhm ar bhonn céimnithe. Chun an t-aistriú chuig Caighdeáin Chuntasaíochta an Rialtais Láir a éascú, deonaíodh maolú mar atá leagtha amach sa chuid maidir leis an ráiteas faoi bheartais chuntasaíochta i réamhrá an Oifigigh Cuntasaíochta. Bhí an tionchar seo a leanas ag an gcur chun feidhme ar iarmhéid cistithe an Stáit sa bhliain chuntais.

	2025	2024
	€000	€000
Aitheantas den chéad uair ar shócmhainní maoine [a]	660	13,881
Fabhrú saoire [b]	—	(7,329)
Fabhrú párolla [b]	—	(6,758)
	660	**(206)**

Nóta [a] CGAS 17 Réadmhaoin, gléasra agus trealamh

[b] CGAS 39 A Sochair Fostaithe Cuid A

Nóta 3 Caiteachas Vóta

Anailís ar chaiteachas riaracháin

Rinneadh caiteachas riaracháin a leagtar amach thíos a chionroinnt ar fud na gclár, chun costálacha iomlána an chláir a chur i láthair.

				2025		2024
				Soláthar sna meastacháin	Toradh iarbhír	Toradh iarbhír
			€000	€000	€000	€000
i	Tuarastail, pá agus liúntais					
		Bunmhéid	274,340			
		Forlíontach	(5,564)			
				268,776	266,913	251,918
ii	Taisteal agus cothú					
		Bunmhéid	7,440			
		Forlíontach	1,530			
				8,970	9,331	8,183
iii	Oiliúint agus forbairt					
		Bunmhéid	2,749			
		Forlíontach	(441)			
				2,308	2,098	2,351
iv	Seirbhísí oibríochtúla, soláthairtí agus trealamh éagsúil					
		Bunmhéid	10,499			
		Forlíontach	591			
				11,090	9,819	7,779
v	Infheistíocht caipitil dhigitigh agus costais TF					
		Bunmhéid	84,201			
		Forlíontach	863			
				85,064	82,486	78,401
vi	Speansais áitribh					
		Bunmhéid	30,582			
		Géilleadh iarchurtha	1,000			
		Forlíontach	(1,831)			
				29,751	26,931	20,013
vii	Athbhreithnithe beartais, seirbhísí comhairliúcháin agus taighde					
		Bunmhéid	272			
		Forlíontach	(48)			
				224	138	180
				406,183	**397,716**	**368,825** [a]

Nóta [a] Leasaíodh iomlán 2024 chun a léiriú go n-aistreofar caiteachas ar sheirbhísí saotharlainne chuig fo-cheannteideal A.5 do 2025.

Éagsúlachtaí suntasacha

Leagtar amach sna nótaí seo a leanas na cúiseanna leis na héagsúlachtaí suntasacha (+/- 25% agus €100,000 ar a laghad) i gcaiteachas riaracháin.

ii Taisteal agus cothú

Soláthar sna meastacháin €7.440 milliún; olltoradh buiséid €9.331 milliún

Tharla an méadú €1.891 milliún ar an gcaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar leibhéal méadaithe taistil bhaile agus taistil a bhaineann le rialú galar araon.

vii Athbhreithnithe beartais, seirbhísí comhairliúcháin agus taighde

Soláthar sna meastacháin €272,000; olltoradh buiséid €138,000

Tharla an t-easnamh €134,000 sa chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar chostais a bhí níos ísle ná mar a bhíothas ag súil leo maidir le comhairleoireacht TF, comhairleoireacht iascaigh agus an t-athbhreithniú ar an gCiste Rásaíochta Capall agus Con.

Clár A Sábháilteacht Bia, Sláinte Ainmhithe agus Plandaí agus Leas Ainmhithe

				2025	2024
			Soláthar sna meastacháin	Toradh iarbhír	Toradh iarbhír
		€000	€000	€000	€000
A.1	Riarachán – pá				
	Bunmhéid	162,263			
	Forlíontach	(5,189)			
			157,074	155,986	147,222
A.2	Riarachán − neamhphá				
	Bunmhéid	84,694			
	Géilleadh iarchurtha	1,000			
	Forlíontach	(977)			
			84,717	80,039	69,602 [a]
A.3	Sábháilteacht bia, sláinte ainmhithe agus plandaí agus leas ainmhithe				
	Bunmhéid	102,564			
	Géilleadh iarchurtha	1,000			
	Forlíontach	(4,694)			
			98,870	100,080	87,856
A.4	Díothú eitinn bhólachta agus bruisealóise				
	Bunmhéid	73,500			
	Forlíontach	63,000			
			136,500	122,747	100,618
A.5	Seirbhísí saotharlainne				
	Bunmhéid	20,633			
	Géilleadh iarchurtha	3,000			
	Forlíontach	(99)			
			23,534	21,081	12,732
			500,695	**479,933**	**418,030**

Nóta [a] Riarachán 2024 – neamhphá coigeartaithe chun a léiriú go n-aistreofar caiteachas ar sheirbhísí saotharlainne go Clár A, fo-cheannteideal A.5 in 2025.

Éagsúlachtaí suntasacha

Léiríonn na nótaí seo a leanas na cúiseanna le héagsúlachtaí suntasacha in caiteachais ar chláir seachas riarachán (atá 5% ar a laghad +/- agus €100,000).

A.4 Díothú eitinn bhólachta agus bruisealóise

Soláthar sna meastacháin €73.500 milliún; olltoradh buiséid €122.747 milliún

Tharla an méadú ar chaiteachas €49.247 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar leibhéal méadaithe eitinn bhólachta in Éirinn agus mar gheall ar luach méadaithe an eallaigh náisiúnta in 2025.

Ba é an príomhspreagadh leis an méadú seo ar chaiteachas ná €42 mhilliún breise don Scéim Luachála Margaidh ar an bhFeirm, arb í an príomhbheart cúitimh atá ar fáil d'úinéirí tréada a bhfuil a dtréada buailte ag ráig eitinne. Leithdháileadh €2.9 milliún breise chun íocaíocht a thabhairt do chleachtóirí tréidliachta príobháideacha as tástáil eitinn a dhéanamh agus leithdháileadh €2.5 milliún eile le haghaidh cúitimh eile. Bhí an €1.8 milliún a bhí fágtha comhdhéanta de chaiteachas breise ar fud roinnt fo-cheannteideal éagsúil.

A.5 Seirbhísí saotharlainne

Meastachán a dhéanamh ar sholáthar €23.633 milliún; olltoradh buiséid €21.081 milliún

Tharla an laghdú €2.552 milliún ar an gcaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall nach raibh an luas ag a raibh roinnt tionscadal faoi stiúir Oifig na nOibreacha Poiblí á seachadadh (athsholáthar uathchláibh, tionscadail athchóirithe saotharlann etc.) ag dul chun cinn mar a bhíothas ag súil leis in 2025 agus, dá bhrí sin, níor tháinig an caiteachas sin chun cinn.

Clár B Tacaíocht agus Rialuithe Feirme/Earnála

				2025		2024
				Soláthar sna meastacháin	Toradh iarbhír	Toradh iarbhír
			€000	€000	€000	€000
B.1	Riarachán – pá					
		Bunmhéid	77,115			
		Forlíontach	(254)			
				76,861	76,328	72,040
B.2	Riarachán − neamhphá					
		Bunmhéid	35,499			
		Forlíontach	1,166			
				36,665	35,371	32,903
B.3	Scéimeanna agra-chomhshaoil					
		Bunmhéid	62,488			
		Forlíontach	1,235			
				63,723	54,400	83,261
B. 4	Scéim um limistéir srianta nádúrtha					
		Bunmhéid	247,000			
		Forlíontach	2,000			
				249,000	248,051	249,338
B. 5	Forbairt talmhaíochta agus bia (feirmeoireacht)					
		Bunmhéid	59,300			
		Géilleadh iarchurtha	21,500			
		Forlíontach	3,650			
				84,450	82,628	46,854
B. 6	Scéimeanna inbhuanaitheachta mairteola					
		Bunmhéid	92,761			
		Forlíontach	2,000			
				94,761	96,797	84,728
B. 7	Aistriú eolais					
		Bunmhéid	4,000			
		Forlíontach	3,532			
				7,532	7,404	9
B. 8	Scéim leasa ainmhithe do chaoirigh			20,000	20,042	20,171
B. 9	Scéim luathscoir			—	(28)	(12)
B. 10	Foraoiseacht agus bithfhuinneamh			91,007	82,110	73,271
B. 11	Costais rialaithe agus scéimeanna tacaíochta eile					
		Bunmhéid	23,395			
		Forlíontach	(8,828)			
				14,567	13,819	18,227

				2025	2025	2024
				Soláthar sna meastacháin	Toradh iarbhír	Toradh iarbhír
			€000	€000	€000	€000
B. 12	Scéimeanna eile			22,138	22,202	30,817
B. 13	Bearta cánach carbóin agus an Ciste um Aistriú Cóir			3,000	2,397	2,086
B. 14	Scéim Timpeallachta Agra-Aeráide Tuaithe					
		Bunmhéid	260,000			
		Forlíontach	35,000			
				295,000	304,239	342,754
B. 15	An Scéim maidir le Feirmeoireacht Orgánach					
		Bunmhéid	56,000			
		Forlíontach	4,798			
				60,798	60,237	23,204
B. 16	Scéim na Curadóireachta agus na Gairneoireachta					
		Bunmhéid	30,000			
		Forlíontach	2,400			
				32,400	32,184	—
B.17	Scéim Sheanbhunaithe na bhFeirmeoirí Óga					
		Bunmhéid	5,000			
		Forlíontach	(2,750)			
				2,250	2,225	—
				1,154,152	**1,140,406**	**1,079,651**

Éagsúlachtaí suntasacha

Léirítear sna nótaí seo a leanas na cúiseanna le héagsúlachtaí suntasacha sa chaiteachais ar chláir seachas riarachán (atá 5% ar a laghad +/- agus €100,000).

B.3 Scéimeanna agra-chomhshaoil

Meastachán a dhéanamh ar sholáthar €62.488 milliún; olltoradh buiséid €54.400 milliún

Ba é ba chúis go príomha leis an easnamh caiteachais €8.088 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná nár tháinig caiteachas a raibh coinne leis faoi scéim RePowerEU chun cinn. Ina theannta sin, rinneadh coigilteas i roinnt scéimeanna eile.

B.7 Aistriú eolais

Meastachán a dhéanamh ar sholáthar €4.000 milliún; olltoradh buiséid €7.404 milliún

Tharla an méadú €3.404 milliún ar an gcaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar ghlacadh níos airde ná mar a bhíothas ag súil leis don scéim in 2025.

B.10 Foraoiseacht agus bithfhuinneamh

Meastachán a dhéanamh ar sholáthar €91.007 milliún; olltoradh buiséid €82.110 milliún

Ba é ba chúis leis an easnamh caiteachais €8.897 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná leibhéil phlandála ní b'ísle ná mar a bhí coinne leis. Tá scéimeanna foraoiseachta faoi stiúir an éilimh agus bhí foráil déanta i meastachán 2025 do phlandáil suas le 8,000 heicteár faoin scéim. Níor tháinig an leibhéal plandála sin i gcrích.

B.11 Costais rialaithe agus scéimeanna tacaíochta eile

Meastachán a dhéanamh ar sholáthar €23.395 milliún; olltoradh buiséid €13.819 milliún

Bhain an t-easnamh i gcaiteachas de €9.576 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh go príomha le toradh rathúil iniúchtaí CBT an Aontais, rud a d'fhág nár tháinig neamhcheaduithe iniúchta féideartha an Aontais chun cinn. Ina theannta sin, tháinig coigilteas chun cinn a bhain le forbairt an Chórais Faireacháin Limistéar, a úsáidtear chun faireachán a dhéanamh ar incháilitheacht talún faoin Scéim um Thacaíocht Bhunúsach Ioncaim agus faoi Scéim na Limistéar faoi Shrianta Nádúrtha.

B.13 Bearta cánach carbóin agus an Ciste um Aistriú Cóir

Meastachán ar sholáthar €3.000 milliún; olltoradh buiséid €2.397 milliún

Is é is cúis leis an nganntanas caiteachais de €603,000 i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná tearc-chaiteachas i dtreoirthionscadail amhail an uirlis athléimneachta aeráide agus an Scéim Tionscnaimh Taispeána Bithgheilleagair.

B.14 Scéim Timpeallachta Agra-Aeráide Tuaithe

Meastachán ar sholáthar €260.000 milliún; olltoradh buiséid €304.239 milliún

Is iad na castachtaí a bhain leis an scéim a chur ar fáil agus na moilleanna gaolmhara ó thaobh íocaíochtaí bliana na scéime roimhe sin a dhéanamh ba mhó ba chúis leis an méadú €44.239 milliún ar chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh. Eisíodh íocaíochtaí bliana iarmharacha na scéime ó 2023 agus 2024 le linn 2025 mar aon le híocaíochtaí na bliana reatha.

B.15 An Scéim maidir le Feirmeoireacht Orgánach

Meastachán ar sholáthar €56.000 milliún; olltoradh buiséid €60.237 milliún

Tharla an méadú ar chaiteachas €4.237 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar ath-leithdháileadh cistí chun tarraingt an Chláir Forbartha Tuaithe (CFT) a uasmhéadú.

B.16 Scéim na Curadóireachta agus na Gairneoireachta

Meastachán ar sholáthar €30.000 milliún; olltoradh buiséid €32.184 milliún

Tháinig an méadú €2.184 milliún ar chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar chinneadh €100 in aghaidh an heicteáir a íoc as gach barra curaíochta agus gairneoireachta. Bhí dúshláin gan fasach roimh shaothraithe na mbarr sin amhail costais arda ionchuir, praghsanna aschuir laghdaithe agus tionchair dhíobhálacha na haimsire fliche.

B.17 Scéim Sheanbhunaithe na bhFeirmeoirí Óga

Meastachán ar sholáthar €5.000 milliún; olltoradh buiséid €2.225 milliún

Tharla an t-easnamh €2.775 milliún sa chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh toisc nár chomhlíon roinnt iarratasóirí téarmaí agus coinníollacha na scéime, rud a d'fhág nach raibh siad incháilithe le haghaidh íocaíochta.

Clár C Beartas agus Straitéis

				2025		2024
				Soláthar sna meastacháin	Toradh iarbhír	Toradh iarbhír
			€000	€000	€000	€000
C.1	Riarachán – pá					
		Bunmhéid	21,990			
		Forlíontach	(86)			
				21,904	21,752	20,530
C.2	Riarachán − neamhphá					
		Bunmhéid	7,464			
		Forlíontach	195			
				7,659	7,341	6,905
C.3	Taighde, cáilíocht agus deimhniú					
		Bunmhéid	29,257			
		Géilleadh iarchurtha	3,000			
		Forlíontach	10,638			
				42,895	38,956	44,223
C.4	Forbairt agus cur chun cinn talmhaíochta agus bia (neamhfheirme)					
		Bunmhéid	11,897			
		Géilleadh iarchurtha	1,000			
		Forlíontach	(170)			
				12,727	10,444	10,757
C.5	Deontas ó Teagasc			175,437	172,309	167,163
C.6	Deontas ón mBord Bia					
		Bunmhéid	59,998			
		Forlíontach	(950)			
				59,048	58,995	57,875
C.7	Ciste Rásaíochta Capall agus Con			99,103	99,102	95,000
C.8	Ciste um Nuálaíocht agus Forbairt Tuaithe an Choimisiúin um Fhorbairt Eacnamaíoch Limistéar Tuaithe					
		Bunmhéid	2,000			
		Forlíontach	(240)			
				1,760	1,994	1,491
C.9	Tabhartais cabhrach bia – an Clár Domhanda Bia			—	—	35,000
C.10	Scéimeanna iasachta Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann			300	167	196

				2025	2024
			Soláthar sna meastacháin	Toradh iarbhír	Toradh iarbhír
		€000	€000	€000	€000
C.11	Seirbhísí eile				
	Bunmhéid	12,600			
	Forlíontach	(556)			
			12,044	11,445	10,930
C.12	Tacaíochtaí eachaí eile				
	Bunmhéid	8,600			
	Forlíontach	(3,400)			
			5,200	5,600	5,228
C.13	An Rialálaí Agraibhia				
	Bunmhéid	1,960			
	Forlíontach	(33)			
			1,927	1,937	1,485
			440,004	**430,042**	**456,783**

Éagsúlachtaí suntasacha

Léiríonn na nótaí seo a leanas na cúiseanna le héagsúlachtaí suntasacha in caiteachais ar chláir seachas riarachán (atá 5% ar a laghad +/- agus €100,000).

C.3 Taighde, cáilíocht agus deimhniú

Soláthar sna meastacháin €32.257 milliún; olltoradh buiséid €38.956 milliún

Tharla an méadú ar chaiteachas €6.699 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar sholáthar maoinithe na Roinne don Bhord Bia i dtreo na Scéime Dearbhaithe Mairteola agus Uaineola Inbhuanaithe.

C.4 Forbairt agus cur chun cinn talmhaíochta agus bia (neamhfheirme)

Soláthar Meastacháin €12.897 milliún; olltoradh buiséid €10.444 milliún

Ba é ba chúis go príomha leis an easnamh caiteachais €2.453 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná coigilteas a tháinig chun cinn i roinnt scéimeanna. Féadfaidh scéimeanna infheistíochta caipitil den sórt sin a bheith casta agus ní mór ullmhúchán agus pleanáil mhór a dhéanamh ina leith. Beidh an scéim ar bun ar feadh roinnt blianta agus tarraingeofar cistiú anuas de réir mar a chuirfear tionscadail chaipitil i gcrích.

C.10 Scéimeanna iasachta Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann

Soláthar sna meastacháin €300,000; olltoradh buiséid €167,000

Ba é ba chúis leis an easnamh caiteachais €133,000 i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná an deacracht a bhaineann le leibhéal mainneachtana a bhaineann le Scéim Ráthaíochta Creidmheasa na hÚcráine a thuar go cruinn. Faoi na scéimeanna sin, tugann an roinn cúiteamh don Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta as mainneachtainí iasachta a eascraíonn as iasachtaí táirgeoirí príomhúla.

C.11 Seirbhísí eile

Soláthar sna meastacháin €12.600 milliún; olltoradh buiséid €11.445 milliún

Ba é ba chúis leis an easnamh caiteachais €1.155 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná go raibh na costais a bhaineann le seirbhísí dlí ní ba lú ná mar a bhí coinne leis.

C.12 Tacaíochtaí eachaí eile

Soláthar sna meastacháin €8.600 milliún; olltoradh buiséid €5.600 milliún

Ba é ba chúis leis an easnamh caiteachais €3.000 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná nár leanadh ar aghaidh le hathfhorbairt Ionad Eachaí na hÉireann in 2025.

Clár D Earnáil Bia Mara

				2025	2024
			Soláthar sna meastacháin	**Toradh iarbhír**	**Toradh iarbhír**
		€000	**€000**	**€000**	**€000**
D.1	Riarachán – pá				
	Bunmhéid	12,972			
	Forlíontach	(35)			
			12,937	12,847	12,125
D.2	Riarachán − neamhphá				
	Bunmhéid	8,086			
	Forlíontach	280			
			8,366	8,052	7,498
D.3	Iascaigh				
	Bunmhéid	38,070			
	Géilleadh iarchurtha	1,300			
	Forlíontach	(945)			
			38,425	37,152	49,252
D.4	Deontas ó Fhoras na Mara				
	Bunmhéid	44,393			
	Forlíontach	(300)			
			44,093	44,093	43,131
D.5	Deontas ó Bhord Iascaigh Mhara				
	Bunmhéid	47,410			
	Forlíontach	(1,895)			
			45,515	43,875	34,388
D.6	An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara				
	Bunmhéid	26,027			
	Forlíontach	(493)			
			25,534	24,182	22,979
			174,870	**170,201**	**169,373**

Éagsúlachtaí suntasacha

Léiríonn na nótaí seo a leanas na cúiseanna le héagsúlachtaí suntasacha sa chaiteachais ar chláir seachas riarachán (atá 5% ar a laghad +/- agus €100,000).

D.3 Iascaigh

Meastachán ar sholáthar €39.370 milliún; olltoradh buiséid €37.152 milliún

Tharla an t-easnamh €2.218 milliún sa chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar chaiteachas a bhí ní b'ísle ná mar a bhíothas ag súil leis ar thionscadail uasghrádaithe cuanta. Rinneadh tuilleadh coigiltis freisin mar thoradh ar chaiteachas laghdaithe ar obair forbartha TFC.

D.5 Deontais Bhord Iascaigh Mhara

Meastachán ar sholáthar €47.410 milliún; olltoradh buiséid €43.875 milliún

Tharla an t-easnamh caiteachais de €3.535 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar thoradh ar chaiteachas laghdaithe ar thionscadail chaipitil an Chiste Eorpaigh Mhuirí, Iascaigh agus Dobharshaothraithe (CEMID), chomh maith le costais phárolla laghdaithe mar gheall ar an moill ar earraíocht bhaill foirne nua.

D.6 An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara

Meastachán ar sholáthar: €26.027 milliún; olltoradh buiséid: €24.182 milliún

Tharla an t-easnamh €1.845 milliún sa chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar choigilteas i bpárolla agus i bpinsin a bhain le moill ar earcaíocht ball foirne nua agus líon níos lú ag dul ar scor ná mar a bhíothas ag súil leis.

Nóta 4 Fáltais agus Ioncam

4.1 Leithreasaí-i-gcabhair

		2025		2024
		Soláthar sna meastacháin	Réadaithe	Réadaithe
		€000	€000	€000
1	Aisghabháil tuarastal etc. oifigeach ar iasacht do chomhlachtaí seachtracha	999	1,829	607
2	Taiscí agus urrúis a cailleadh	—	82	77
3	Fáltais ó tháillí cigireachta ag monarchana feola	19,597	20,903	20,212
4	Fáltais ó tháillí as seirbhísí cigireachta áitreabh déiríochta	4,300	4,208	4,343
5	Fáltais ó dhíolachán vacsaíní etc.	10	557	540
6	Fáltais ó tháillí tástála síolta etc.	985	3,697	2,905
7	Fáltais ó ranníocaíochtaí feirmeoirí maidir le díothú na heitinne	12,607	7,850	8,097
8	Fáltais ó Choimisiún na Talún	175	233	146
9	CETFT (an Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe)	271,525	274,471	323,582
10	Ciste Tréidliachta	175	447	1,320
12	Fáltais ó fhíneálacha agus ó fhorghéilleadh i leith iascaigh mhara	30	13	—
13	Fáltais faoi Achtanna 1933 agus 1954	130	134	121
14	Táillí ceadúnass dobharshaothraithe	660	605	607
15	Fáltais AE le haghaidh CEMI	26,460	24,243	36,917
16	Fáltais ó Chórais Bhia Inbhuanaithe Éireann	1,100	2,029	1,001
17	Ranníocaíochtaí aoisliúntais breise	11,971	13,622	12,781
18	Fáltais NGEU	50,549	54,408	51,221
19	Fáltais ceadúnaithe foraoiseachta	70	92	77
20	Fáltais ilghnéitheacha	5,173	7,746	10,812
21	Fáltais ó tháillí cigireachta tréidliachta le haghaidh onnmhairí beo	—	1,160	1,071
		406,516	**418,329**	**476,437**

Éagsúlachtaí suntasacha

Leagtar amach sna nótaí seo a leanas na cúiseanna le hathruithe suntasacha sna leithreasa-i-gcabhair (laghad nó méadú de 5% ar a laghad agus €100,000).

1 Aisghabháil tuarastal, etc. d'oifigigh ar iasacht do chomhlachtaí seachtracha

Soláthar measta €999,000; méid réadaithe €1.829 milliún

Tharla an méadú €830,000 mar gheall ar aisghabháil chostais phárolla ón Rialálaí Agraibhia ar chostais a tabhaíodh.

3 Fáltais ó tháillí cigireachta ag monarchana feola

Soláthar sna meastacháin €19.597 milliún; réadaíodh €20.903 milliún

Is éard is cúis leis an méadú €1.306 milliún go príomha ná go raibh líon níos mó ainmhithe á marú in 2025. Mar thoradh air sin tháinig méadú ar fháltais táillí ragobair cigireachta, mar thoradh ar mhéadú ar líon na n-uaireanta a d'oibrigh foireann na Roinne i monarchana maraithe.

5 Fáltas ó dhíolachán vacsaíní etc.

Soláthar sna meastacháin €10,000; réadaíodh €557,000

Tharla an méadú €547,000 mar gheall ar mhéadú ar an líon atreoruithe ó thréidlianna príobháideacha le haghaidh seirbhísí iarbháis agus seirbhísí diagnóiseacha.

6 Fáltas ó tháillí tástála síolta etc.

Soláthar sna meastacháin €985,000; méid réadaithe €3.697 milliún

Tharla an méadú €2.712 milliún go príomha mar gheall ar tháillí bliantúla a bhí níos airde ná mar a bhíothas ag súil leo mar thoradh ar tháirgí breise a bheith cláraithe lena ndeimhniú ar an gClár Náisiúnta Lotnaidicídí. Ina theannta sin,tháinig méadú breise ar na fáltais mar gheall ar líon na n-iarratas ón earnáil tráchtála ar dheimhnithe féir agus síolta a bheith níos mó ná mar a bhíothas ag súil leis.

7 Fáltais ó ranníocaíochtaí feirmeoirí maidir le díothú na heitinne

Soláthar sna meastacháin €12.607 milliún; méid réadaithe €7.850 milliún

Tharla an laghdú €4.757 milliún mar gheall ar mhoill ar phleananna chun caiteachas breise ar scéimeanna cúitimh a aisghabháil, trí mhéadú ar thobhaigh um ghalair a thabhairt isteach mar a comhaontaíodh i gcomhréir le Grúpa Oibre Airgeadais Fhóram an Eitinn 2023. I bhfianaise chastacht na scéimeanna sin, meastar go gcuirfear tús leis an aisghabháil sin in 2026.

10 An Ciste Tréidliachta

Soláthar sna meastacháin €175,000; réadaíodh €447,000

Tharla an méadú €272,000 mar gheall go príomha ar fháltais ó scéim nua sa Chlár Faireachais einceifileapaite spúinseach in-tarchurtha (ESIT) 2025-2027 dar luach €160,000. Ba é €93,068 an réamh-mhaoiniú don Chlár Tréidliachta 2025-2027 chun gné salmonealla an chláir sin a chumhdach.

15 Fáltais AE le haghaidh CEMI

Soláthar sna meastacháin €26.460 milliún; méid réadaithe €24.243 milliún

Tharla an laghdú €2.217 milliún ann mar gheall ar uainiú na bhfáltas a bhfuiltear ag súil leo. Táthar ag súil anois go n-aisghabhfar an t-airgead sin in 2026.

16 Fáltais ó Chórais Bhia Inbhuanaithe Éireann

Soláthar sna meastacháin €1.100 milliún; fíoraithe €2.029 milliún

Tharla an méadú €929,000 ar fháltais mar gheall ar an moill ar roinnt tionscadal mór a bheith ag tosú. Mar thoradh air sin, ní bhfuarthas na fáltais a rabhthas ag súil leo in 2024 go dtí 2025.

17 Ranníocaíochtaí breise aoisliúntais

Soláthar sna meastacháin €11.971 milliún; fíoraithe €13.622 milliún

Tharla an méadú €1.651 milliún mar gheall ar fháltais tobhaigh pinsin na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara a bheith níos airde ná mar a bhíothas ag súil leis. Tá sé deacair iad sin a thuar go cruinn toisc go mbíonn tionchar ag earcaíocht foirne, scor agus aistrithe ar shoghluaisteacht orthu in aon bhliain ar leith.

18 Fáltas NGEU

Soláthar sna meastacháin €50.549 milliún; fíoraithe €54.408 milliún

Tharla an méadú €3.859 milliún mar gheall ar tharraingt síos luaithe cistí mar thoradh ar phróifíl chaiteachais níos airde ná mar a bhíothas ag súil leis i gcás scéimeanna Spriocdhírithe Um Nuachóiriú Talmhaíochta agus orgánacha sa bhliain.

20 Fáltais ilghnéitheacha

Soláthar sna meastacháin €5.173 milliún; méid fíoraithe €7.746 milliún

Is é is cúis leis an méadú €2.573 milliún den chuid is mó ná

- aisíocaíocht €1.148 milliún ón gCoimisiún le haghaidh chuntas CBT CERT
- aisíocaíocht €840,000 ó Oifig na nOibreacha Poiblí as gearradh táillí mícheart ar an Roinn as obair Iarnród Éireann a rinneadh ag críochfort Ros Láir
- fáltais €377,000 ón Aontas Eorpach le haghaidh tionscadail taighde Codex
- méadú €219,000 ar fháltais phasanna peataí.

21 Fáltas ó tháillí cigireachta tréidliachta le haghaidh onnmhairí beo

Soláthar measta €nialas; méid fíoraithe €1.160 milliún

Tharla an méadú €1.160 milliún mar gheall ar leibhéal cigireachtaí tréidliachta ar eallach a bheith níos airde ná mar a bhíothas ag súil leis. Bíonn táillí cigireachta tréidliachta bunaithe ar líon na n-onnmhairí beo gach bliain agus tá sé deacair é sin a thuar go cruinn, toisc go bhfuil líon na n-eallach a onnmhairítear beo gach bliain á threorú ag fórsaí an mhargaidh.

4.2 Ioncam don Vóta

Is ionann na leithreasaí-i-gcabhair agus suimeanna airgid a fuarthas sa bhliain. Is ionann ioncam an Vóta agus ioncam a bhaineann le gníomhaíocht na bliana, bunaithe ar phrionsabal an fhabhraithe.

	2025
	€000
Ioncam ó idirbhearta neamh-mhalartaithe	
Deontas ón bPríomhchiste	1,802,253
Deontais eile	426,161
Iasachtaí	991
Ranníocaíochtaí aoisliúntais breise	16,997
Ranníocaíochtaí feirmeoirí i dtreo deireadh a chur le heitinn	7,850
Táillí cigireachta	26,271
Táillí ceadúnais dobharshaothraithe	605
Táillí Chlárlann na Talún	271
Ioncam Eile	3,954
	2,285,353
Ioncam ó idirbhearta malartaithe	
Tástáil síolta	3,697
Cíos	25
Díolachán vacsaíní	558
Pasanna peataí	220
	4,500
Ioncam eile	
Gnóthachain ar shócmhainní a dhiúscairt	3
Aisghabháil costas	973
Socruithe dlíthiúla	215
Urrúis a fhorghéilleadh	82
Ioncam ilghnéitheach	1,070
Ioncam iomlán	**2,292,196**
Arna léiriú ag	
Iomlán na leithreasaí i gcabhair (nóta 4.1)	418,329
Deontas Príomh-Chiste	1,802,253
Gnóthachain ar shócmhainní a dhiúscairt	3
Méadú ar ioncam fabhraithe	71,615
Méadú ar ioncam iarchurtha	(4)
	2,292,196

4.3 Fáltais bhreise living iníoctha leis an Státchiste

	2025	2024
	€000	€000
Iarmhéid amhail an 1 Eanáir	—	—
Táillí arna mbailiú ag Comhaontú Comhpháirtíochta Iascaigh Inbhuanaithe faoi Rialachán an Aontais maidir le Rialú Oifigiúil	363	—
Aistrithe chuig an Státchiste	(363)	—
Iarmhéid amhail an 31 Nollaig	—	—

Nóta 5 Foireann agus Luach Saothair

5.1 Líon na bhfostaithe (coibhéisí lánaimseartha)

Amhail an 31 Nollaig	2025	2024
Roinn	4,016	3,854
Gníomhaireachtaí [a]	1,530	1,488
	5,546	**5,342**

Nóta [a] Is iad na gníomhaireachtaí atá faoi choimirce na Roinne lena ngabhann gné phá ina ndeontas mar a fhoráiltear i meastacháin na Roinne ná an Bord Bia, Bord Iascaigh Mhara, Foras na Mara, an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara, Teagasc agus an Rialálaí Agraibhia.

Coibhéisí lánaimseartha gníomhaireachta 2024 arna leasú chun críocha comparáide chun fostaithe an Rialálaí Agraibhia a léiriú.

5.2 Pá

Luach saothair fhoireann na Roinne

	2025 €000	2024 €000
Pá	235,621	223,322
Liúntais i leith dualgais níos airde, speisialta nó bhreise	382	506
Liúntais eile	3,198	3,026
Ragobair agus freastal breise	3,689	3,713
Liúntais seala	2,434	2,289
ÁSPC an fhostóra	22,094	19,938
	267,418	**252,794**

Luach saothair fhoireann na gníomhaireachta

	2025 €000	2024 €000
Pá [a]	180,004	98,126
Liúntais i leith dualgais níos airde, speisialta nó bhreise [a]	2,147	2,110
Liúntais eile	1,426	1,259
Ragobair agus freastal breise	949	892
Íocaíochtaí bónais	470	433
ÁSPC an fhostóra [a]	12,160	11,644
Íocaíochtaí iomarcaíochta	—	7
	125,156	**114,471**

Nóta [a] Figiúirí 2024 leasaithe chun an Rialálaí Agraibhia a chur san áireamh

5.3 Liúntais agus íocaíochtaí ragoibre

	Líon na bhfaighteoirí	Faighteoirí €10,000 nó níos mó	Íocaíocht aonair is airde	
			2025	2024
			€	€
Foireann na Roinne				
Liúntais i leith dualgais níos airde, speisialta nó bhreise	111	6	15,460	22,645
Liúntais seala	253	91	46,116	29,421
Liúntais eile	1,070	48	57,594	57,053
Ragobair agus tinreamh breise	790	117	45,535	51,114
Luach saothair breise i níos mó ná catagóir amháin	464	260	51,386	42,315
Foireann na Gníomhaireachta				
Liúntais i leith dualgais níos airde, speisialta nó bhreise	246	89	32,571	27,134
Liúntais eile	271	34	20,153	15,861[a]
Ragobair	197	56	25,454	21,285
Luach saothair breise i níos mó ná catagóir amháin	64	53	38,629	34,594

Nóta [a] Leasaíodh figiúirí 2024 chun liúntas a bhí curtha san áireamh roimhe sin a bhaint amach.

5.4 Bandaí pá fostaithe na Roinne

Seo a leanas líon na bhfostaithe sa Roinn a bhfuil a sochair fostaí iomlána (lena n-áirítear bunphá, liúntais, ragobair; gan ÁSPC an fhostóra a áireamh, gan costais phinsin an fhostóra a áireamh) don bhliain airgeadais idir €20,000 agus €59,999 agus laistigh de gach banda €10,000 ó €60,000 suas:

Bandaí pá (€)		Líon fostaithe	
Ó	**Go**	**2025**	**2024**
20,000	59,999	2,366	2,476
60,000	69,999	510	480
70,000	79,999	303	342
80,000	89,999	234	190
90,000	99,999	175	134
100,000	109,999	134	90
110,000	119,999	76	85
120,000	129,999	91	70
130,000	139,999	39	29
140,000	149,999	16	16
150,000	159,999	9	6
160,000	169,999	4	5
170,000	179,999	3	2
180,000	189,999	4	2
190,000	199,999	2	—
200,000	209,999	—	—
210,000	219,999	—	—
220,000	229,999	—	—
230,000	239,999	—	1

5.5 Luach saothair agus sochair an Oifigigh Chuntasaíochta

	2025	2024
	€000	€000
Bunphá		
Brendan Gleeson (go dtí an 1 Deireadh Fómhair 2025)	192	238
Sinead McPhillips (ón 2 Deireadh Fómhair 2025)	42	—
	234	**238**

Ní áirítear thuas luach na sochar a tuilleadh sa tréimhse. Is ball den scéim aoisliúntais roimh 1995 do státseirbhísigh bhunaithe an tOifigeach Cuntasaíochta agus ní théann luach na sochar scoir sin thar théarmaí caighdeánacha na scéime pinsin sin.

5.6 Socruithe eile luach saothair

Rinneadh ceathrar déag státseirbhíseach a bhí ar scor agus a raibh pinsean státseirbhíse á fháil acu a athfhostú ar bhonn táille ar chostas iomlán €44,019. Bhí na híocaíochtaí a rinneadh ag teacht le prionsabail an Achta um Sheirbhís Phoiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012.

Áirítear sa chuntas sin caiteachas €2,970, 923 i leith 43 oifigeach a bhí ag fónamh lasmuigh den Roinn ar feadh cuid de 2025 nó ar feadh tréimhse iomlán di agus a d’íoc an Roinn a dtuarastail.

Ní chuimsítear sa chuntas sin caiteachas i leith triúr oifigeach a bhí ag fónamh lasmuigh den Roinn ar feadh cuid nó ar feadh 2025 i Ranna Rialtais eile agus nár aisghabh an Roinn a dtuarastail.

5.7 Téarbhadh

Le linn 2025, íocadh íocaíochtaí iomarcaíochta dar luach €20,820 agus íocaíochtaí téarda dar luach €47,502 le ceathrar ball foirne ar cuireadh deireadh lena bhfostaíocht.

5.8 Ró-íocaíochtaí párolla

amhail an 31 Nollaig	**Líon na bhfaighteoirí**	**2025**	**2024**
		€	**€**
Ró-íocaíochtaí	525	1,100,811	999,257
Pleananna aisghabhála i bhfeidhm	65	178,675	207,018

Aistríodh 18 bplean aisghabhála ró-íocaíochta i leith 21 duine dar luach €34,092 chuig 9 roinn/oifig rialtais in 2025.

Nóta 6 Ilghnéitheach

6.1 Cistiú ón AE

Le Rialachán (CE) Uimh. 1290/2005 ón gComhairle tugadh isteach an Ciste Eorpach um Ráthaíocht Talmhaíochta (CERT) agus an Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (CETFT).

Maoiníonn ciste CERT íocaíochtaí díreacha agus tacaíochtaí margaidh agus cómhaoiníonn CETFT bearta forbartha tuaithe faoi chláir forbartha tuaithe formheasta.

Áirítear ar ghníomhaíochtaí na Roinne bearta arna maoiniú go hiomlán ag CERT agus gníomhaíochtaí arna gcómhaoiniú ag CETFT agus ón Vóta.

Áirítear i gClár B caiteachas i leith gníomhaíochtaí arna gcómhaoiniú ag an AE trí CETFT. Áirítear i gClár C freisin caiteachas i leith gníomhaíochtaí arna gcómhaoiniú ó Chiste Tréidliachta an AE. Áirítear i gCláir C agus D caiteachas i leith gníomhaíochtaí arna gcómhaoiniú ag an AE tríd an gCiste Eorpach Muirí agus Iascaigh, 2014-2020 (CEMI). Áirítear le Clár B muirear ar an Vóta de €105,339 le haghaidh Cistiú AE atá dícheadaithe mar gheall ar chinntí imréitigh comhréireachta agus €118,432 in íocaíochtaí déanacha.

Áirítear sa chuntas ús €2,215,025 a íocadh ar iasachtaí gearrthéarmacha €660 milliún a fuarthas ar iasacht in 2024 chun caiteachas Ráthaíocht CERT a chistiú fad a bheidh sé á aisghabháil ón AE. Aisíocadh na hiasachtaí in 2025 mar aon le hús.

Tugadh ar iasacht €660 milliún san iomlán i gcistí gearrthéarmacha in 2025 chun caiteachas Ráthaíocht CERT a chistiú go dtí go ndéanfaidh an tAontas é a aisghabháil in 2026. Léirítear na hiasachtaí sin i ráitis airgeadais an Chiste Eorpaigh um Ráthaíocht Talmhaíochta (CERT), an Chiste Eorpaigh Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (CETFT) agus an Chiste Eorpaigh Muirí agus Iascaigh (CEMI), oibríochtaí na hÉireann.

Ioncam agus caiteachas cistithe ag an AE atá á bhainistiú ag an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara	2025 €milliún	2024 €milliún
Scéim íocaíochta dírí/íocaíochta bunúsaí	1,177	1,212
Tacaíochtaí margaidh eile	14	23
Eile	(4)	(5)
Fáltais chomhchistithe (bearta arna gcomhchistiú ag an AE) [a]		
Cláir Forbartha Tuaithe CETFT	329	375
Ciste Tréidliachta	—	1
Fáltais chómhaoinithe eile	2	2
Iascaigh		
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh (CEMI)/an Ciste Eorpach Muirí, Iascaigh agus Dobharshaothraithe (CEMID) — an Ciste Eorpach Iascaigh 2014-2020, 2021-2027 [b]	24	36
Pá iomlán [c]	**1,542**	**1,644**

Nóta
[a] Ní léirítear sa tábla seo ach comhchistiú an Aontais ar na cláir seo.
[b] Coinnítear fáltais €2.6 milliún ón gCiste Eorpach Muirí agus Iascaigh (CEMI) agus €2.1 milliún ón gCiste Eorpach Muirí, Iascaigh agus Dobharshaothraithe (CEMID) (airleacain ón Aontas Eorpach) i gCuntas Fionraí i gcomhréir le nósanna imeachta airgeadais phoiblí.
[c] Faoi rialachán AE 908/2014 Airteagal 28, dearbhaítear méideanna a aisghabhtar agus déantar iad a ríomh i gcoinne chaiteachas na scéime inar eascair an dliteanas maidir le haisghabháil.

6.2 Ró-íocaíochtaí scéime

amhail an 31 Nollaig	2025 €000	2024 €000
Ró-íocaíochtaí scéime amhail an 1 Eanáir	13,832	1,178
Ró-íocaíochtaí ardaithe sa bhliain	15,120	133,444
Ceartúcháin	(1,009)	(1,510)
Aisghabhálacha	(25,393)	(119,242)
Díscríobhanna (nóta 6.3)	(63)	(38)
Ró-íocaíochtaí scéime amhail an 31 Nollaig	**2,487**	**13,832**

6.3 Díscríobhanna

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€	**€**
Ró-íocaíochtaí scéime		
Scéim foraoisithe	—	15,677
Scéim um chosaint na timpeallachta tuaithe	17,785	5,013
Préimheanna ilghnéitheacha AE agus scéimeanna bunaithe ar achar	2,753	5,915
Préimheanna Vóta Ilghnéitheacha	14,746	5,047
Scéim luathscoir	28,164	6,538
	63,448	**38,190**
Custaiméirí		
Custaiméirí nach bhfuil ag trádáil a thuilleadh	63	3,353
Ceadúnais dobharshaothraithe a chuaigh in éag/a tugadh suas agus nár athnuadh	1221	—
Cúiseanna eile	1,063	81
	2,347	**3,434**
	65,795	**41,624**

6.4 Cúiteamh agus costais dlí

	Íocaíochtaí/costais a d'íoc an Roinn sa bhliain				
	Éilimh ó			**Iomlán**	**Iomlán**
	Fostaithe	**Baill den phobal**	**Caillteanas nó damáiste**	**2025**	**2024**
Líon na gcásanna	7	—	1	8	14
	€000	**€000**	**€000**	**€000**	**€000**
Costais dlí na Roinne féin	36	—	—	36	—
Íocaíochtaí ón Roinn/thar ceann na Roinne					
Cúiteamh	8	—	200	208	152
Costais dlíthiúla	—	—	—	—	701
Costais eile	8	—	—	8	7
Iomlán [b] 2025	**52**	—	**200**	**252**	**860**
Iomlán 2024	174	541	145	860	

Nóta [a] Ar an 31 Nollaig 2025, bhí 76 chás dlíthíochta ginearálta gan réiteach (2024: 70 cás)

[b] Amhail an 31 Nollaig 2025, chuir an Roinn €186,076 san áireamh i gcreidiúnaithe eile atá dlite, arb é sin iomlán na gcostas dlíthiúil atá gan íoc atá dlite don Ghníomhaireacht um Éilimh ar an Stát.

Costais charnacha cásanna a cuireadh i gcrích in 2025				
	Éiligh ag			**Iomlán**
	Fostaithe	**Baill den phobal**	**Caillteanas nó damáiste**	
Líon na gcásanna	2	—	1	3
	€000	**€000**	**€000**	**€000**
Costais dlí na Roinne féin	—	—	—	—
Íocaíochtaí ón Roinn/thar ceann na Roinne				
Cúiteamh	8	—	200	208
Costais dlíthiúla	3	—	—	3
Costais eile	—	—	—	—
Iomlán	**11**	—	**200**	**211**

6.5 Tabhartais chabhrach bia

Shínigh Stiúrthóir Feidhmiúcháin an Chláir Domhanda Bia, Cindy McCain Uasal, agus an tAire Talmhaíochta, Bia agus Mara, Martin Heydon TD, Comhaontú Comhpháirtíochta Straitéisí Chlár Domhanda Bia-na hÉireann 2025-2027 i mí an Mhárta 2025. Leis an gcomhaontú sin leagadh amach tacaíocht mhéadaithe don Chlár Domhanda Bia i gcaitheamh na tréimhse sin, faoi réir leithreasaí buiséid bliantúla ó Dháil Éireann. Leis an gcomhaontú trí bliana leagadh amach íosmhéid €35 mhilliún de ranníocaíochtaí iltaobhacha in aghaidh na bliana, agus leithdháileadh €105 mhilliún ar a laghad don iomlán trí bliana faoin gcomhaontú.

Déantar an leithdháileadh sin mar thacaíocht leanúnach do chuspóirí straitéiseacha reatha an Chláir Domhanda Bia, is iad sin:

- deireadh a chur leis an ocras trí rochtain ar bhia a chosaint
- feabhas a chur ar an gcothú
- slándáil bia a bhaint amach
- tacú le cur chun feidhme na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SFInna)
- dul i gcomhpháirtíocht le haghaidh torthaí SFI.

D'aontaigh an Roinn le híocaíocht luath €35 mhilliún de leithdháileadh 2025, agus déanfar an íocaíocht i mí na Nollag 2024, tar éis iarratas i scríbhinn ó Stiúrthóir Feidhmiúcháin an Chláir Domhanda Bia. Ní dhearnadh réamhíocaíocht i leith ghealltanas 2026 faoin gComhaontú Comhpháirtíochta Straitéisí (CCS) 2025-2027 ná ní dhearnadh aon eisíocaíocht eile leis an gClár Domhanda Bia in 2025.

Is í an Eagraíocht Bhia agus Talmhaíochta (EBT) an phríomhghníomhaireacht speisialaithe de chuid na Náisiún Aontaithe a stiúraíonn iarrachtaí idirnáisiúnta chun deireadh a chur leis an ocras ar fud an domhain; slándáil bia a bhaint amach do chách; agus a áirithiú go mbíonn rochtain rialta ag daoine ar a ndóthain bia ardchaighdeáin chun saol gníomhach sláintiúil a chaitheamh.

A bhuíochas le síntiúis agus ranníocaíochtaí deonacha breise chuig an EBT, is féidir leis an EBT oibriú i 130 tír ar fhorbairt córas talmhaíochta agus bia inbhuanaithe. B'ionann ranníocaíocht na hÉireann (RTBM) leis an EBT in 2025 agus €4.34 milliún (2024: €4.737 milliún).

6.6 Tabhairt suas iarchurtha

Is éard atá i gceist le tabhairt suas iarchurtha ná coigilteas in 2025 de €29.091 milliún i gcaiteachas caipitil sna fo-cheannteidil seo a leanas a tugadh anonn go 2026.

Cur síos ar an bhfo-cheannteideal		2025 €000
A.05	Infheistíocht chaipitil dhigitigh agus speansais TF	571
A.06	Speansais áitribh	1,792
A.5	Seirbhísí saotharlainne	2,818
B.3	Scéimeanna agra-chomhshaoil	1,676
B.5	Forbairt talmhaíochta agus bia (feirmeoireacht)	1,821
B.10	Foraoiseacht agus bithfhuinneamh	8,787
B.13	Bearta cánach carbóin agus an Ciste um Aistriú Cóir	603
C.3	Taighde, cáilíocht agus deimhniú	3,336
C.4	Forbairt talmhaíochta agus bia (neamhfheirm)	2,186
C.5	Deontas ó Teagasc	3,128
D.3	Iascaigh	733
D.5	Deontas ó Bhord Iascaigh Mhara	1,640
		29,091

6.7 Calaois agus calaois amhrasta

	Líon na gcásanna	2025 €000	2024 €000
Calaois amhrasta	18	191	11

Tháinig an Roinn ar an eolas faoi 18 gcás amhrasta calaoise déag le linn 2025 (2024: 31).

In 2024, bunaíodh aonad nua frithchalaoise sa Rannóg Íocaíochtaí Díreacha. Mar thoradh ar obair an aonaid sin, tá méadú suntasach tagtha ar líon na gcásanna a tuairiscíodh don Oifig Calaoise agus a cuireadh leis an gClár Calaoise. I bhformhór na gcásanna sin, níor cuireadh luach airgid ar na caillteanais mheasta fhéideartha don Státchiste agus b’fhéidir nach ndéanfar é sin go dtí go gcruthófar an chalaois nó a mhalairt.

In 2025, bunaíodh aonad frithchalaoise nua i mBaile Eoin, Loch Garman leis an aidhm aithris a dhéanamh ar an rath a bhí ar an aonad frithchalaoise a bunaíodh in Íocaíochtaí Díreacha.

6.8 Clár Díothaithe Eitinne Bólachta

In 2025, b'ionann costas na scéime (gan costais tuarastail foirne a áireamh) agus €122.747 milliún (2024: €100.618 milliún).

B'ionann costas gach gné den chúiteamh a íocadh le feirmeoirí agus €74.737 milliún (2024: €64.010 milliún). Tá an Scéim Luachála Margaidh ar an bhFeirm, an Scéim Forlíonta Ioncaim, an Scéim Cruatain agus an Scéim Dídhaonraithe agus íocaíochtaí Cothromaithe Forlíonta Ioncaim an Ghrúpa Oibre Airgeadais san áireamh leis sin.

Chomh maith le cistiú ón státchiste, cistítear costas an chláir trí thobhaigh ar ghalar bólachta arb ionann iad agus €7.847 milliún (2024: €8.091 milliún).

6.9 Ús ar íocaíocht dhéanach

amhail an 31 Nollaig	2025	2024
	€000	€000
Íocaíochtaí úis	13	—
	13	**—**

6.10 Íocaíochtaí ex-gratia

Rinneadh íocaíocht ex gratia dar luach €60,789 i leith earráid riaracháin inar eisíodh cuideachta ón liosta soláthraithe ceadaithe chun seithí agus craicne a onnmhairiú go dtí an tSín, rud a d'fhág go raibh caillteanas tráchtála ann.

Faoi fhoráil an Achta um Shláinte agus Leas Ainmhithe, rinneadh dhá íocaíocht ex gratia dar luach €185,000 i leith ráigeanna salmonella in dhá thréad éanlaithe clóis nach raibh gaol eatarthu chun scaipeadh an ghalair a chosc.

Nóta 7 Ciste Rásaíochta Capall agus Con

Cuntas ar fháltais agus ar íocaíochtaí don bhliain dar chríoch an 31 Nollaig 2025

	2025	2024
	€000	€000
Iarmhéid amhail an 1 Eanáir	—	—
Fáltais (fo-cheannteideal C.7)	99,102	95,000
Íocaíochtaí		
Rásaíocht Capall Éireann	(79,282)	(76,000)
Rásaíocht Con Éireann	(19,820)	(19,000)
Iarmhéid amhail an 31 Nollaig	**—**	**—**

Eisítear íocaíochtaí faoin gCiste do Rásaíocht Capall Éireann (HRI) agus Rásaíocht Con Éireann (RCÉ) (ar ar tugadh Bord na gCon roimhe seo) mar a fhoráiltear faoi alt 12 den Acht um Rásaíocht Capall agus Con, 2001 agus rialacháin ghaolmhara.

Aguisín A Tailte agus foirgnimh faoi úinéireacht an Stáit arna rialú nó arna mbainistiú ag an Roinn nach ndearnadh luachálacha maidir leo.

Talamh	**Ceantar Heicteáir**
Tailte neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún	
Chorcaí	
Áth na gCeannaithe	56.5
na Gaillimhe	
Chúil Lú	52.1
Cill Chúile	1.9
Coill na Meille	1.3
Ciarraí	
Baile Uí Dhoinnléibhe	285.2
Liatroim	
Ros Beag	79.0
Maigh Eo	
Baile Mhic Craith	12.1
Uíbh Fhailí	
Eanach Mór	69.4
Baile Uí Aogáin	30.8
An Cloichreán	8.5
Coill an Eanaigh	0.4
Rath Lumar	7.2
Ros Comáin	
Baile na hAbhainne/Béal Coille	4.6
Cloonakillig	0.7
Cluain Seanmhaoil	22.4
Cluain Fada	2.9
Cluain Buaile	4.9
Cluain na Cille	4.4
Cléithín	0.5
Cluain Ruacháin	21.9
An Tearmann Mór	55.3
An Tóin Riabhach	10.8
Cluain Seamhair	18.4
Cluain Rí	25.7
An Múr	32.6
Lios ar gCúl	5.3

Talamh	**Ceantar Heicteáir**
Sligeach	
Cluain Chaoláin	244.5
An Iarmhí	
Clonthread	26.1
Ceapacha Foraoise [a]	
Chorcaí	
Ceapach foraoise, Baile Átha hÚlla	1.0
Ceapach foraoise, Dún ar Aill	1.1
Ceapach foraoise, Cill an Mhuilinn	0.1
Ceapach foraoise, Cill Ia	7.0
Ceapach foraoise, Cill Uird	0.8
Ceapach foraoise, Áth Trasna	1.5
Ceapacha foraoise, Bántír	6.2
Ceapacha foraoise, Dúiche Ealla	6.5
Ceapacha foraoise, Cineál Aodha	5.9
Ceapacha foraoise, Ros Ó gCairbre	11.0
Ceapach foraoise, Doire	21.2
Ceapach foraoise, Ros Tialláin [b]	33.6
Ceapach foraoise, Baile Átha hÚlla	36.7
Ceapach foraoise, Cill Seanaigh	43.7
Ceapach foraoise, Comar Uí Chonaill	144.3
Ceapach foraoise, Cnoc an tSuain	60.5
Ceapach foraoise, Coill na Cora	9.8
Ceapach foraoise, Cnoc na hEorna	38.2
Ceapach foraoise, an Driseán	26.2
Ceapach foraoise, Cathrach	15.3
Ceapach foraoise, Baile Deasumhan	22.0
Ceapach foraoise, an Charraig	46.5
Ceapach foraoise, Raithean	10.0
Ceapach foraoise, an Garrán	17.5
Ceapach foraoise, an Ghlaise Bhuí Thoir	1.2
Ceapach foraoise, Cluain Fearta Thoir	0.5
Ceapach foraoise, Gort an Róistigh	15.6
Ceapach foraoise, an Caol	40.0
Ceapach foraoise, Rowle	27.5
Ceapach foraoise, Cluain Fearta Thiar [b]	14.5
Ceapach foraoise, Gort na Tiobratan	0.1
Ceapach foraoise, Romhail	9.5
Ceapach foraoise, Comar Uí Chonaill Theas	22.8
Ceapach foraoise, Gleann an Chaoil Thiar	5.2
Ceapach foraoise, Doire Fada [b]	0.1

Talamh	Ceantar Heicteáir
Dún na nGall	
Ceapach foraoise, Leitir Ceanainn	0.2
Baile Átha Cliath	
Ceapach foraoise, Coill an Chaoich	0.7
na Gaillimhe	
Ceapach foraoise, Liatroim	44.7
Ceapach foraoise, An Baile Glas Theas	3.4
Ceapach foraoise, Loch an Tóraic Thuaidh	6.7
Ceapach foraoise, Béal Átha Mó	7.1
Ceapach foraoise, Baile Locha Riach	1.9
Ceapach foraoise, Baile na hInse	61.1
Ceapach foraoise, an Aill	6.7
Ceapach foraoise, Cnoc an Mharmair	1.5
Ceapach foraoise, Doirín na Muice	14.2
Ceapach foraoise, Cill Tómais	3.1
Ceapach foraoise, an Cuas	21.3
Ceapach foraoise, Cill Liatháin	36.5
Ceapach foraoise, Daraidh Braoin	7.4
Ceapach foraoise, Baile na hInse	7.1
Ceapach foraoise, Doire Bhunlam	19.0
Ceapach foraoise, Tigh Dachoinne	4.3
Ceapach foraoise, Sonnach	17.0
Ceapach foraoise, Gort Eadragána/Cnoc Úra	11.7
Ceapach foraoise, Cluain Laighean	4.6
Ceapach foraoise, Baile Nua an Bhlácaigh	11.7
Ceapach foraoise, Cluain Coileáin	5.9
Ceapach foraoise, an Choill Mhóir	7.5
Ciarraí	
Ceapach foraoise, Neidín	0.2
Luimneach	
Ceapacha foraoise, Áth Dara	3.0
Ceapach foraoise, an Chlaonghlais	1.7
Ceapach foraoise, Gleann na gCreabhar	57.9
Ceapach foraoise, Cill Fhearghasa	18.8
Ceapach foraoise, Baile Mhic Sheáin Bhuí	18.4
Ceapach foraoise, Cois Sléibhe	18.4
Ceapach foraoise, Seanaid	9.1
Ceapach foraoise, Gleann Searúill	3.0
Ceapach foraoise, Cathair	9.2
Ceapach foraoise, Gleann an Choim	1.2

Talamh	Ceantar Heicteáir
Ceapach foraoise, Uí Chuanach	8.5
Uíbh Fhailí	
Ceapach foraoise, Tulach Mhór	2.5
Ros Comáin	
Ceapacha foraoise, Loch Cé	16.0
Sligeach	
Ceapach foraoise, Binn Ghulbain	0.5
Tiobraid Árann	
Ceapacha foraoise, Cill Síoláin	1.9
An Iarmhí	
Ceapach foraoise, Loch Ainninn	14.5
Loch Garman	
Ceapach foraoise, Fotharta	4.8
Ceapacha foraoise, Guaire	11.1
Cill Mhantáin	
Ceapach foraoise, an Abhainn Mhór	1.0
Ceapach foraoise, Áth na Sceire	4.0
Ceapach foraoise, Gleann Dá Loch	7.6
Ceapach foraoise, Teach Sagard	1.4
Ceapach foraoise, Gleann Ó Máil	3.0

Nóta [a] Le linn 2025 cuireadh in iúl don Roinn go raibh 57 láthair fhoraoiseachta a bhí faoi úinéireacht na Roinne Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil roimhe seo agus a aistríodh ina dhiaidh sin chuig an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara faoi I.R. Uimh. 69/2003 — An tOrdú Foraoiseachta (Aistriú Riaracháin na Roinne agus Feidhmeanna Aire) 2003. Cuirfear na láithreáin sin san áireamh leis na 26 láithreán atá ann cheana chun iad a athbhreithniú agus a dhífheistiú chuig Coillte ina dhiaidh sin.

[b] Teastaíonn soiléiriú maidir le heicteáir ar na trí láthair sin. Is é Land Direct an fhoinse a úsáideadh le haghaidh Aguisín A ar na graif seo.

Maoin ag cuanta iascaigh

Ina theannta sin, tá talamh agus foirgnimh ag 6 lárionad cuan iascaigh dílsithe don Aire. Tugtar cuntas ar leithligh iontu i gcuntas Chiste na Lárionad Cuan Iascaigh.